

NÚM. D'ORDRE: 3.15.2.

NOM DEL JACIMENT: Les Esquadres I (*).

TERME MUNICIPAL: Puigpelat, Alt Camp.

COORDENADES: No disponibles.

ALÇADA: 220 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Alt Imperi (s. I d.C.) - Baix Imperi (fins als inicis del s. V d.C.).

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba sobre un petit desnivell des del qual es domina el Torrent de Vallmoll, que queda vers el NO, al límit entre els termes municipals de Puigpelat i de Nulles, a poca distància de la línia ferroviària que comunica Picamoixons i Roda de Berà.

MATERIALS (1): S'han trobat materials d'època alto i baix-imperial, destacant, per la seva densitat, els primers respecte als segons. Les formes ceràmiques localitzades donen cronologies compreses entre el s. I d.C. i principis del s. V d.C. i destaca l'absència de fragments de *tegula-imbrex* entre els materials ceràmics detectats.

VALORACIÓ (1): Segons **S.J. Keay**, es podria tractar d'un petit assentament rural d'època imperial, encara que reconeix, tenint en compte dels migrats materials trobats, la dificultat que n'hi ha, fins i tot, per a confirmar l'existència del mateix jaciment.

HISTORIAL (2): Ha estat prospectat pel Servei d'Arqueologia de Tarragona en col·laboració amb la Universitat de *Southampton* (l'equip de l'*Ager Tarraconensis*), sota la direcció de **S.J. Keay** i **J.A. Remolà i Vallverdú** (1985-1990).

BIBLIOGRAFIA (2): KEAY, S.J. i CARRETÉ, J.M., *Memòria de les prospeccions de l'Ager Tarraconensis 1985-1988* (memòria inèdita lliurada al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya) (núm. 3/6); CARRETÉ, J.M., KEAY, S.J. i MILLETT, M., *A Roman Provincial Capital and its Hinterland. The survey of the territory of Tarragona, Spain, 1985-1990*, Oxford 1995, p. 200 (*site* 3.12).

NÚM. D'ORDRE: 3.15.3.

NOM DEL JACIMENT: Les Esquadres II (*).

TERME MUNICIPAL: Puigpelat, Alt Camp.

COORDENADES: No disponibles.

ALÇADA: 225 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament ibèric - Assentament rural ibèric final.

CRONOLOGIA: Ibèric Ple - Ibèric Final/Tardo-republicà (fins mitjans del s. I a.C.).

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba sobre un tossal des del qual es domina el Torrent de Vallmoll, que queda vers el NO, al mateix límit entre els termes municipals de Puigpelat i de Nulles, molt a prop de la línia ferroviària que va de Picamoixons a Roda de Berà.

MATERIALS (1): S'ha trobat una elevada concentració de materials ibèrics. Les formes ceràmiques identificades donen cronologies compreses entre el s. VI a.C. i mitjans del s. I a.C., amb especial ènfasi pel que fa al període anterior al s. III a.C., i destaca l'absència de fragments de *tegula-imbrex*.

VALORACIÓ (1): En opinió de **S.J. Keay**, es tractaria d'un petit assentament ibèric, però, fins i tot, n'hi han dubtes a l'hora de confirmar de manera definitiva la mateixa existència del jaciment.

HISTORIAL (2): Ha estat prospectat pel Servei d'Arqueologia de Tarragona en col·laboració amb la Universitat de *Southampton* (l'equip de l'*Ager Tarraconensis*), sota la direcció de **S.J. Keay** i **J.A. Remolà i Vallverdú** (1985-1990).

BIBLIOGRAFIA (2): KEAY, S.J. i CARRETÉ, J.M., *Memòria de les prospeccions de l'Ager Tarraconensis 1985-1988* (memòria inèdita lliurada al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya) (núm. 3/7); CARRETÉ, J.M., KEAY, S.J. i MILLETT, M., *A Roman Provincial Capital and its Hinterland. The survey of the territory of Tarragona, Spain, 1985-1990*, Oxford 1995, p. 200 (*site* 3.13).

NÚM. D'ORDRE: 3.16.1.

NOM DEL JACIMENT: Cova del Garrofet.

TERME MUNICIPAL: Querol, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 07' 25'' E / 41° 23' 05'' N.

ALÇADA: No disponible.

TIPUS DE JACIMENT: Indeterminat (lloc d'habitació) - Assentament ibèric.

CRONOLOGIA: Bronze Final - Ibèric.

CONSERVACIÓ: Dolent

UBICACIÓ: El jaciment es troba a l'interior de la Cova del Garrofet, a la Serra de Montmell, molt a prop de la masia de Cal Garrofet, 5 Km. al NE del Pont d'Armentera i 3 Km. al SO de Bonany.

MATERIALS (1): Gràcies a les informacions aportades per **P. Giró Romeu** i **S. Vilaseca Anguera**, sabem que s'han recollit a l'indret (tant a dins com a fora de la cavitat) diversos materials ceràmics en superfície, fonamentalment, ceràmica campaniforme, acanalada del Bronze Final i de la Primera Edat del Ferro i, sobretot, ibèrica (llisa o decorada amb motius geomètrics), juntament amb fragments de comuna romana, de dòlia, de *tegula-imbrex* i algunes nanses de grans àmfores. També han estat testimoniades les restes de 2 esquelets humans pertanyents, probablement, als estrats inferiors de la cova i, per tant, amb una cronologia prehistòrica.

VALORACIÓ (1): Es considera com un assentament ibèric, amb precedents d'hàbitat a l'Edat del Bronze, que, probablement, s'ha d'adscriure a l'Ibèric Antic. De tota manera, no és possible concretar la seva natura ni la seva cronologia.

HISTORIAL (2): Fou prospectat per **P. Giró Romeu** els anys 1964 i 1965, unes investigacions que foren continuades per **S. Vilaseca Anguera** l'any 1967.

BIBLIOGRAFIA (2): VILASECA ANGUERA, S., *Nuevos yacimientos tarraconenses de ceràmica acanalada*, Reus 1954, pp. 13-17; *Idem, Reus y su entorno en la prehistoria*, Reus 1973, pp. 266-269; GIRÓ ROMEU, P., "Querol", *Ampurias*, XXVI-XXVII (1964-65), p. 325.

NÚM. D'ORDRE: 3.17.

La Riba (Alt Camp). **Sense jaciments.**

NÚM. D'ORDRE: 3.18.

Rodonyà (Alt Camp). **Sense jaciments.**

NÚM. D'ORDRE: 3.19.

El Rourell (Alt Camp). **Sense jaciments.**

NÚM. D'ORDRE: 3.20.1.

NOM DEL JACIMENT: Els Garràfols

TERME MUNICIPAL: Vallmoll, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 14' 45'' E / 41° 13' 55'' N.

ALÇADA: 190 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament ibèric.

CRONOLOGIA: Ibèric Ple (s. IV a.C.) - Ibèric Final/Tardo-republicà (fins al s. II a.C.).

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba al cim d'un turó, sobre un terreny completament pla, a la dreta del Camí dels Garràfols.

MATERIALS (1): Avui dia, no s'observa cap estructura arquitectònica, però, segons informa **A. Gabaldà i Torrents**, abans que el cim del turó fos aplanat per adequar-lo al conreu, era possible distingir les restes d'1 sitja, de diversos espais d'hàbitat i, fins i tot, del tram d'1 mur defensiu. D'altra banda, s'han constatat nombrosos materials d'època ibèrica plena, principalment, fragments de ceràmica ibèrica (sense decoració o pintada amb motius geomètrics), de ceràmica del tipus *Saint-Valentin*, de ceràmica feta a mà (llisa o decorada amb cordons) i de campaniana (en concret, d'1 copa de la forma Morel 27), juntament amb diversos *pondera* i, fins i tot, amb alguns trossos d'escultures animalístiques, tal i com informa **Ll. Vilaseca**.

VALORACIÓ (1): Es tractaria d'un assentament ibèric amb una cronologia compresa, segons indiquen els fragments ceràmics evidenciats, entre els ss. IV i II a.C., amb característiques molt similars a les que presenten els establiments localitzats als jaciments d'El Degotall (3.2.3.) a Alcover o de Planes de La Serra (3.23.12.) a Vila-rodon. Tots ells són llocs d'hàbitat indígena significatius (tot i que sense arribar a tenir l'entitat d'assentaments com El Vilar de Valls, 3.21.4.), ocupats des del s. IV o III a.C., que van sobreviure a les transformacions experimentades pel patró d'assentament durant el s. II a.C. a la conca del Francolí, però que ja haurien desaparegut al s. I a.C., donada l'absència de testimonis que permetin entreveure la seva perduració durant aquesta centúria (veure 3.2.3.).

BIBLIOGRAFIA (2): VILASECA, Ll., "Notas de Arqueología de Cataluña y Baleares", *Ampurias*, XXX (1968), pp. 362-364; GABALDÀ I TORRENTS, A., *El llibre de Vallmoll*, Estudis Comarcals, 1, Valls 1983; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 109.

NÚM. D'ORDRE: 3.20.2.

NOM DEL JACIMENT: Torrent de Vallmoll.

TERME MUNICIPAL: Vallmoll, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 15' 16'' E / 41° 14' 50'' N.

ALÇADA: 145 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final - Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà - Baix Imperi (fins al s. V d.C.).

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba a la partida de Les Comes, 1 Km. a l'E de Vallmoll, a l'angle format pel curs del Torrent de Vallmoll i el P.K. 14,5 de la variant de la carretera nacional CN-240.

MATERIALS (1): S'han documentat les restes d'alguns fonaments i les primeres fileres d'uns murs de maçoneria irregular presa amb fang, arrasats per les activitats agrícoles, limitant amb un paviment d'*opus signinum*. També s'han testimoniats nombrosos materials ceràmics amb cronologies compreses entre el s. II a.C. i el s. V d.C., fet que demostra la llarga ocupació de l'indret, barrejats amb fragments de ceràmica "blava" catalana del s. XVIII. Molt a prop del jaciment, a la vora de la carretera, es té constància de la troballa d'un sarcòfag romà de 220 X 80 X 70 cm., reutilitzat com abeurador, que va ser traslladat al Museu Arqueològic de Tarragona l'any 1951. La peça, sense cartela, presenta com única decoració 30 estrigils al seu frontal, tots dirigits envers una mateixa direcció, quelcom excepcional, doncs, normalment, apareixen orientats simètricament cap al centre de la composició on acostuma a haver-hi l'epitafi o algun altre element.

VALORACIÓ (1): Es considera com un assentament rural romà (en opinió d'alguns especialistes, fins i tot, podria tractar-se d'un establiment d'entitat, de tipus "vil·la", quelcom factible, però que, segons el nostre parer, resulta, ara per ara, bastant arriscat d'afirmar), amb possibles orígens tardo-republicans, la qual cosa podria indicar que va tenir les seves arrels a un assentament rural ibèric final. Probablement, el sarcòfag evidenciat pertanyi a una àrea cementirial vinculada amb aquest establiment rural romà localitzat al jaciment en qüestió.

HISTORIAL (2): Es va localitzar de manera fortuïta durant les obres de construcció de la variant de la carretera nacional CN-240. L'any 1993, **J.M. Macias i Soler** va realitzar una excavació d'urgència, davant la imminent edificació d'una nau industrial de l'empresa "Finestral". Malauradament, el conjunt arqueològic detectat mai ha estat objecte de recerques exhaustives.

BIBLIOGRAFIA (2): Anònim, "Recuperación de un sarcófago romano", *Boletín Arqueológico*, èp. IV, 34 (1951), p. 85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 111; LÓPEZ VILAR, J. i PIÑOL MASGORET, Ll., "El món funerari en època tardana al Camp de Tarragona", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 17 (1995), pp. 65-120.

NÚM. D'ORDRE: 3.20.3.

NOM DEL JACIMENT: La Segarra (*).

TERME MUNICIPAL: Vallmoll, Alt Camp.

COORDENADES: No disponibles.

ALÇADA: 200 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament ibèric - Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Ibèric Ple - Baix Imperi (fins al s. V d.C.).

CONSERVACIÓ: Dolent

UBICACIÓ: Es troba molt a prop del límit entre els termes municipals de Valls i de Vallmoll i del traçat de la carretera nacional CN-240, que comunica Tarragona amb Valls.

MATERIALS (1): S'han trobat materials amb cronologies compreses entre el període ibèric i l'època baix-imperial. Les formes ceràmiques localitzades donen datacions que abasten del s. V a.C. fins al s. V d.C. i tan sols s'han detectat petites quantitats de *tegula-imbrex*.

VALORACIÓ (1): El caràcter dispers de les troballes i les petites quantitats en què s'han manifestat, no permeten confirmar de manera absoluta l'existència d'un jaciment en aquest indret, però, segons **S.J. Keay**, en el cas que existís, hauria de considerar-se un establiment ibèric amb perduracions posteriors que podrien perllongar-se fins al Baix Imperi. És significativa la proximitat d'aquest suposat jaciment arqueològic respecte a un indret, ubicat vers l'O, ja dins el terme municipal de Valls, en el qual **Keay** ha localitzat diversos materials ceràmics que podrien indicar la presència d'un possible lloc arqueològic.

HISTORIAL (2): Ha estat prospectat pel Servei d'Arqueologia de Tarragona en col·laboració amb la Universitat de *Southampton* (l'equip de l'*Ager Tarraconensis*), sota la direcció de **S.J. Keay** i **J.A. Remolà i Vallverdú** (1985-1990).

BIBLIOGRAFIA (2): KEAY, S.J. i CARRETÉ, J.M., *Memòria de les prospeccions de l'Ager Tarraconensis 1985-1988* (memòria inèdita lliurada al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya) (núm. 3/2, 3/3 i 3/4); CARRETÉ, J.M., KEAY, S.J. i MILLETT, M., *A Roman Provincial Capital and its Hinterland. The survey of the territory of Tarragona, Spain, 1985-1990*, Oxford 1995, p. 193 (*site 3.9*).

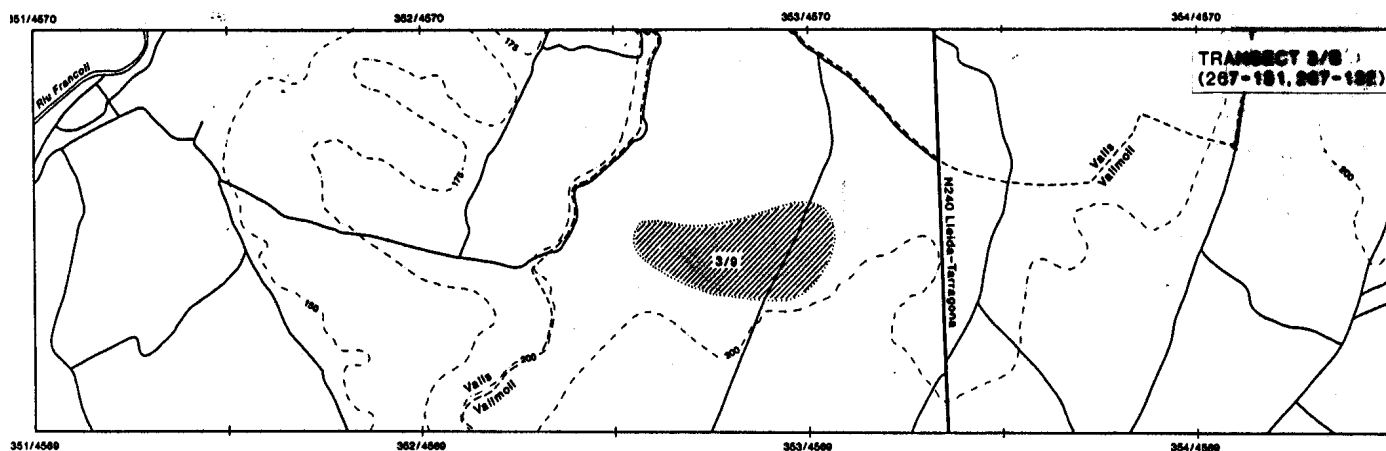

Figura XXVI. Ubicació del jaciment de La Segarra* (3.20.3.)
(segons S.J. Keay).

NÚM. D'ORDRE: 3.20.4.

NOM DEL JACIMENT: Masia de Llorenç I (*).

TERME MUNICIPAL: Vallmoll, Alt Camp.

COORDENADES: No disponibles.

ALÇADA: 200 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament ibèric - Assentament rural ibèric final - Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Ibèric Ple - Baix Imperi (fins al s. V d.C.).

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba molt a prop del límit entre els termes de Vallmoll i de Nulles, sobre una petita elevació des de la qual es domina el Torrent de Vallmoll.

MATERIALS (1): S'han trobat materials amb cronologies compreses entre el període ibèric i l'època baix-imperial. Les formes ceràmiques localitzades donen datacions que abasten del s. V a.C. fins al s. V d.C. i només s'han testimoniat petites quantitats de *tegula-imbrex*.

VALORACIÓ (1): Resulta difícil arribar a conclusions sobre aquest jaciment, donades les pobres evidències amb les què es compta, però, segons **S.J. Keay**, és possible pensar en l'existència d'un petit assentament ibèric amb una llarga perduració temporal que ens podria portar fins al Baix Imperi.

HISTORIAL (2): Ha estat prospectat pel Servei d'Arqueologia de Tarragona en col·laboració amb la Universitat de *Southampton* (l'equip de l'*Ager Tarraconensis*), sota la direcció de **S.J. Keay** i **J.A. Remolà i Vallverdú** (1985-1990).

BIBLIOGRAFIA (2): CARRETÉ, J.M., KEAY, S.J. i MILLETT, M., *A Roman Provincial Capital and its Hinterland. The survey of the territory of Tarragona, Spain, 1985-1990*, Oxford 1995, p. 193 (*site* 3.10).

NÚM. D'ORDRE: 3.21.1.

NOM DEL JACIMENT: La Cantera / La Pedrera / Carretera de Picamoixons.

TERME MUNICIPAL: Valls, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 12' 97'' E / 41° 17' 54'' N.

ALÇADA: 200 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Alt Imperi.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba al costat mateix de la carretera T-742, que comunica les poblacions de Valls i de Picamoixons.

MATERIALS (1): Fonamentalment, s'han localitzat diversos fragments de ceràmica comuna romana, la major part d'1 boca de dòlia (que es trobava incrustada a un dels marges parcel·laris) i algunes restes de maons i de *tegulae* planes.

VALORACIÓ (1): Es considera, hipotèticament, com un assentament rural romà de cronologia i natura, ara per ara, impossibles de precisar, donada l'absència de dades.

BIBLIOGRAFIA (2): JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 117.

NÚM. D'ORDRE: 3.21.2.

NOM DEL JACIMENT: La Coma / Forn de Fontscaldes (I).

TERME MUNICIPAL: Valls, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 14' 03'' E / 41° 20' 00'' N.

ALÇADA: 400 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Forn ceràmic ("íbero-romà").

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà (segona meitat del s. II a.C.-primera meitat del s. I a.C.).

CONSERVACIÓ: Regular.

UBICACIÓ: Es troba a l'E de la carretera nacional CN-240, molt a prop del límit entre els termes municipals de Valls i del Pla de Santa Maria. Es tracta d'una zona d'escàs pendent, molt alterada pels aterrossaments practicats per a fer factibles les tasques agrícoles, pròxima a les formacions rocoses del Coll de Lilla, a la Serra de Miramar (que forma part de la Serralada Prelitoral Catalana), a la mateixa vora de la Depressió de Reus-Valls (pertanyent a la Depressió Prelitoral).

MATERIALS (1): S'han detectat les restes arquitectòniques d'1 forn amb una estructura similar a la del localitzat al Barranc de la Premsa Cremada (Botarell, Baix Camp) (2.8.1.). Presenta una planta rectangular i una disposició vertical en 2 cambres. A nivell inferior, trobem una galeria hipocàustica o cambra de combustió, de 3,30 m. X 2,30 m. X 1,35 m., excavada al terreny natural i revestida d'una fina capa d'argila protectora, endurida per efecte de les altes temperatures, que evitava fuges de calor i reforçava l'estructura. La cambra de combustió comptava amb un *praefurnium* (és a dir, el passadís d'accés pel qual s'introduïa el combustible necessari per a la cocció dels productes ceràmics), de 1,15 m. X 1 m., i amb un total de 4 arcs en origen (dels què només es conserva 1 amb una llum de 1,05 m., tot i que, **J. Colominas Roca** menciona l'existència de 2 arcs complets en el moment en què va descobrir el forn), separats entre si per 20 o 25 cm. i recolzats per *suspensurae* (concretament, uns recolzaments laterals construïts a base d'un reompliment d'adob, que en tots els casos superen els 50 cm. d'amplada, arribant, fins i tot, als 80 cm.), que sostenien una graella

massissa de considerable gruix (doncs, havia de suportar grans càrregues) i perforacions de secció troncopiramidal. D'altra banda, a nivell superior, damunt la cambra de combustió, s'aixecava el laboratori o cambra de cocció, del què gairebé no es conserva cap vestigi. Cal destacar el fet que l'estructura del forn estigui orientada vers SE, a contravent, doncs d'aquesta manera s'aprofitaven al màxim els corrents d'aire. També hem de referir-nos a la troballa, molt a prop de les restes del forn, de tot un seguit d'estructures arquitectòniques pertanyents, segurament, a instal·lacions vinculades al procés de fabricació de la ceràmica. Arreu del jaciment, s'ha constatat abundant material ceràmic, especialment, fragments de *tegula-imbrex* passades de cocció i fetes amb argila local.

VALORACIÓ (1): Es tracta, sens dubte, d'un centre terrissaire, magníficament ubicat, doncs es troba a un punt estratègic de la xarxa viària (a un dels pocs llocs que permeten la comunicació entre el Camp de Tarragona i la vall de l'Ebre i pel qual transitava, molt probablement, l'antiga *Via de Italia in Hispanias*) i molt a prop de canteres d'argila de bona qualitat (dins un radi de 10-12 Km. existeixen diverses -a Valls, a Alcover, a Cabra del Camp, a L'Espluga de Francolí i entre els termes de Montblanc i Vilavert-, sent la més pròxima la de Valls, a menys de 5 Km.) i de zones susceptibles de proporcionar grans quantitats de fusta (la zona es troba rodejada de boscos, que, antigament, degueren ser molt més densos i que proporcionaren, en particular, fusta d'alzina, més apropiada per a la cocció que la de pi, doncs aquesta presenta resines que generen fums nocius per a la ceràmica), quelcom fonamental per un centre terrissaire (i més si tenim en compte que per a produir 1 Kg. de ceràmica eren necessaris 2 Kg. de terra i, aproximadament, 6,2 Kg. de fusta). Només sobte el fet que no es trobi a prop d'abundants recursos hidràulics (es situa dins la subconca del riu Francolí, però per les seves rodalies no existeix cap curs superficial d'aigua ja sigui estacional o permanent, ja que el Barranc dels Boscos, el Torrent de la Xamora i la Riera de Masols resten secs la major part de l'any), la qual cosa ha fet pensar que les enormes quantitats d'aigua que es necessitaven per a la fabricació de ceràmica, a falta de cursos hidràulics importants, s'aconseguien mitjançant les aportacions de la pluja o alguna font propera com la que existeix actualment al costat del camí que condueix a Fontscaldes, element que ja va observar **J. Colominas Roca**, sense oblidar que el propi topònim del poble, "Fontscaldes", fa clara al·lusió a la presència de fonts a la zona. El forn de Fontscaldes ha rebut la incorrecta denominació de forn "ibèric". Aquest terme fou encunyat per **Colominas**, el qual, després d'excavar el jaciment, va localitzar diversos clots omplerts de ceràmica pintada de tipus ibèric que va relacionar, immediatament, amb la producció del gran forn de planta quadrada ubicat al costat. En opinió de **L.C. Juan Tovar** i **A. Bermúdez Mendel**, aquests abocadors no s'han de relacionar de manera tan categòrica amb l'activitat del forn, doncs, a part de la suposició de **Colominas**, no existeix cap indicatiu per afirmar que estigués destinat a la producció de ceràmiques pintades ibèriques. Per contra, **Juan Tovar** i **Bermúdez** han constatat la presència de nombrosos fragments de *tegulae* semi-vitrificats, evidents "rebuigs de cocció", fets amb una pasta que presenta les característiques típiques de les argileres de La Coma, la qual cosa podria corroborar la fabricació a l'indret de materials ceràmics de construcció. Sobte el fet que aquest tipus de material ceràmic de construcció detectat per **Juan Tovar** i **Bermúdez** al jaciment, en cap moment és citat per **Colominas** al seu informe, malgrat que durant la seva excavació, de gran envergadura, degueren aparèixer en grans quantitats. D'altra banda, cal considerar també les anomalies existents en relació a la distància i la situació en la qual es troben els abocadors de ceràmica ibèrica documentats per **Colominas** respecte al forn en qüestió, doncs en lloc d'estar ubicats a la vora del forn i aprofitant el pendent del terreny, és a dir, davant o als costats d'aquest, es troben a una considerable distància i situats per damunt del forn. A tot això, cal afegir el fet que el forn presenti una estructura que no té res a veure amb la dels exemplars coneguts entre els ss. VI i

III a.C., ja sigui dins l'àrea ibèrica o a altres territoris de la Península Ibèrica. En conseqüència, **Juan Tovar** i **Bermúdez** pensen, a partir dels materials i dels indicis observats, que cal descartar la denominació d'“ibèric” per al forn de Fontscaldes i que hem de considerar la seva vinculació amb una suposada producció de ceràmica ibèrica pintada amb molta prudència. El que sembla evident és que la ceràmica de tipus ibèric, si és que realment es va fabricar, no va constituir l'única producció del taller de La Coma, tal i com, testimonia la presència relativament abundant de fragments de *tegula-imbrex* passades de forn i fetes amb argila local. S'ha especulat molt entorn a la cronologia del forn de Fontscaldes. **Ll. Pericot** recull les diverses cronologies que se li han atribuït al seu treball sobre la ceràmica ibèrica, *Cerámica ibérica* (Barcelona 1979), i, segons ens diu, per exemple, **P. Bosch Gimpera** el situava entre els ss. IV i III d.C., **J. Janoray** al s. III a.C. i **N. Lamboglia i A. Fort i Fornàs** entre els anys 250 i el 150 a.C. En opinió de **Juan Tovar** i **Bermúdez**, la cronologia del forn s'hauria de fixar entre la segona meitat del s. II i la primera del s. I a.C., coincidint amb les primeres produccions de *tegulae* de la zona, que comencen a detectar-se per aquestes dates a llocs com la mateixa *Tarraco*. D'altra banda, aquests dos autors es fixen també en el fet que les estructures fornàcies de planta quadrangular amb sistema de recolzament de la graella a base de murets laterals, aparegudes per primer cop a Sicília i al Sud d'Itàlia vers el s. V a.C., però que no assoliren el seu màxim desenvolupament fins a l'època romana i que no es van dotar d'un sistema de recolzament de la graella més eficaç i resistent a base d'arcs fins al període republicà, no comencen a documentar-se fora d'Itàlia fins un moment molt posterior i, pel que fa a la Península Ibèrica la seva aparició es situa cap a la segona meitat del s. II a.C. o posteriorment. Sembla que, entre els forns de planta quadrangular, els de planta quadrada, van aparèixer una mica abans que els de planta rectangular (entre els quals tenim el de Fontscaldes, que a més presenta un sistema de sosteniment de la càrrega i distribució de la calor més desenvolupat que en altres casos), però en qualsevol cas, la seva cronologia no es pot rebaixar més enllà de mitjans del s. II a.C. En els casos dels forns hispànics, s'aprecia una barreja d'elements constructius d'origen itàlic, com la pròpia planta, amb un sistema de suport i construcció de la graella heretats del món indígena, la qual cosa reflexa un evident procés d'aculturació tecnològica que hem d'atribuir a les necessitats imposades per la fabricació de nous productes. **Juan Tovar** i **Bermúdez** incideixen en la coincidència entre un primer intent de reordenació del territori, constituït en *hinterland* de *Tarraco* al s. II a.C., i l'inici de l'activitat del taller de La Coma. Per aquests dos autors, la implantació d'aquest centre terrissaire va derivar de la presència de Roma que va instaurar una nova forma d'ordenament territorial i econòmic. És durant el s. II a.C. quan es detecta l'aparició d'un important nombre d'assentaments per les rodalies del taller, producte de una organització territorial “a la romana”, el qual s'adaptaria al nou mercat sorgit com a conseqüència d'aquesta onada d'assentaments, i, potser, de la consolidació com *urbs* de la pròpia *Tarraco*, durant la segona meitat del s. II a.C., un mercat que demandaria, sobretot, grans volums de material ceràmic de construcció. És a dir, que el forn de La Coma no estaria destinat simplement a abastir a un poblat, sinó que la seva producció estaria orientada a un ampli mercat. La seva magnífica ubicació dins la xarxa viària romana, que facilitaria, sens dubte, la difusió dels seus productes, reforçaria aquesta hipòtesi sobre la natura de la seva producció. Segons **Juan Tovar** i **Bermúdez**, des de finals del s. II a.C., el forn de Fontscaldes hagué de suportar la competència d'altres tallers locals, i, suposant que s'hagués mantingut actiu fins algun moment de la primera meitat del s. I a.C., gràcies a la important demanda de material ceràmic de construcció, aquests autors consideren que és molt difícil que pogués competir amb els tallers locals que produïren materials a peu d'obra i, en conseqüència, pensen que la seva decadència i desaparició foren molt ràpides. Més recentment, **M.J. Conde Berdós** a la seva Tesi Doctoral, *La producció ceràmica en el món ibèric: el kalathos, anàlisis i classificació* (Barcelona 1990), després de precisar les

característiques de la producció del forn (especialment, les de la controvertida ceràmica decorada de tradició ibèrica), planteja l'existència de 3 fases cronològiques per a la "ceràmica de Fontscaldes": a) una fase inicial compresa entre finals del s. III i principis del II a.C.; b) una fase d'auge a la primera meitat del s. II a.C.; i c) una fase final a la segona meitat del s. II a.C., una cronologia que s'aproxima a la defensada per **Juan Tovar i Bermúdez**, els quals van trobar, durant les excavacions realitzades el 1987 al carrer Unió núm. 15 de Tarragona, "ceràmica de Fontscaldes" a nivells de la segona meitat del s. II a.C. Per a fixar la data d'inici de la producció de Fontscaldes cal destacar el fet que a l'assentament ibèric d'El Vilar de Valls (3.21.4.), el més proper dels jaciments que es troben entorn a Fontscaldes (només 4 Km. vers el S), amb abundants materials ceràmics que van des del s. IV a.C. fins al III a.C., no va aparèixer "ceràmica de Fontscaldes".

HISTORIAL (2): El jaciment fou descobert l'any 1918 i va ser excavat per primer cop per **J. Colominas Roca** durant els mesos de febrer i març de 1920. El mes de setembre de 1987, **L.C. Juan Tovar i A. Bermúdez Mendel** realitzaren una acurada prospecció. L'any 1993, **E. Fabra** realitzà una excavació d'urgència i s'autoritza la construcció d'un edifici per protegir l'estructura del forn.

BIBLIOGRAFIA (2): COLOMINAS, J. i PUIG I CADAVALCH, J., "El forn ibèric de Fontscaldes", *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, VI (1915-1920), pp. 602-604; FORT I FORNÀS, A., *Estudio tipológico de los materiales del horno ibérico de Fontscaldes*, Universitat de Barcelona, Barcelona 1958 (Tesi de Llicenciatura inèdita); SERRA RÀFOLS, J.C. i COLOMINAS, J., *Corpus Vasorum Antiquorum. Espagne*, Museu Arqueològic de Barcelona, II, Barcelona 1958-65; SÁNCHEZ REAL, J., "Análisis del pigmento de la cerámica ibérica de Fontscaldes (Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 1 (1979), pp. 3-10; PERICOT, Ll., *Cerámica ibérica*, Ediciones Polígrafa, Barcelona 1979; BURGUETE, S. i FABRA, M.E., "El jaciment del Vilar, una qüestió inconclusa", *Cultura* (març 1983); FABRA, M.E. i BURGUETE, S., "Introducció a l'estudi del jaciment ibèric de 'El Vilar'", *Quaderns de Vilaniu*, 9 (1986), pp. 55-78 (original en castellà presentat a la XXXI Asambleu de la C.E.C.E.L., Alcañiz-Huesca-Zaragoza, Octubre 1984); BERMÚDEZ, A. i MASSÓ, J., "El horno cerámico del Barranc de la Premsa Cremada (Botarell, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 6-7 (1984-85), pp. 63-106; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *ibidem*, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; CONDE BERDÓS, M.J., "Estudi sobre un recipient ibèric: vasos amb broc inferior", *Fonaments*, 6 (1987), pp. 27-60; *Idem*, "La producció ceràmica ibèrica tardana (segles II-I a.C.) a les comarques de Tarragona", *Acta Arqueològica de Tarragona*, III (1989-90), pp. 33-39; *Idem*, *La producció ceràmica en el món ibèric: el kalathos, anàlisi i classificació*, Barcelona 1990 (Tesi Doctoral); BERMÚDEZ MENDEL, A., *Materiales cerámicos de construcción empleados en la arquitectura romana de Tarraco y su entorno*, Universidad de Barcelona, Barcelona 1988 (Tesis Doctoral inèdita); JUAN TOVAR, L.C., "Los talleres cerámicos de época romana en la provincia de Tarragona: estado de la cuestión", *Acta Arqueològica de Tarragona*, II (1988-89), pp. 13-17; JUAN TOVAR, L.C. i BERMÚDEZ, A., "Hornos de época republicana en Cataluña. Fontscaldes", *Revista de Arqueología*, 98 (1989), pp. 40-47; LAFUENTE, A., *La estructura fornácea de La Coma y la producción de cerámica ibérica en Fontscaldes (Valls, Alt Camp)*, Lleida 1989 (Tesi de Llicenciatura inèdita); *Idem*, "La producció de ceràmica ibèrica del taller de Fontscaldes (Valls, Alt Camp)", *Les ceràmiques de tècnica ibèrica a la Catalunya romana (segles II a.C.-I d.C.)*, Barcelona 1992, pp. 47-77; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 119.

NÚM. D'ORDRE: 3.21.3.

NOM DEL JACIMENT: Coll Roig.

TERME MUNICIPAL: Valls, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 13' 30'' E / 41° 17' 20'' N.

ALÇADA: 190 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament ibèric.

CRONOLOGIA: Ibèric.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba al costat d'un petit torrent, un afluent del riu Francolí, a la dreta de la carretera T-742 que va de Valls a Picamoixons.

MATERIALS (1): No s'han localitzat estructures arquitectòniques i, pel que fa al material ceràmic, només comptem amb les informacions aportades per **Ll. Vilaseca** sobre la troballa de fragments d'àmfores i de gerres d'emmagatzematge d'època ibèrica.

VALORACIÓ (1): Es considera com un assentament ibèric de cronologia i natura, ara per ara, impossibles de precisar, donada l'absència d'evidències suficients.

BIBLIOGRAFIA (2): VILASECA, Ll., "Notas de Arqueología de Cataluña y Baleares", *Ampurias*, XXX (1968), p. 364; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 116.

NÚM. D'ORDRE: 3.21.4.

NOM DEL JACIMENT: El Vilar.

TERME MUNICIPAL: Valls, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 15' 25'' E / 41° 17' 15'' N.

ALÇADA: 215-230 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament ibèric.

CRONOLOGIA: Ibèric Ple (s. IV a.C.) - Ibèric Final/Tardo-republicà (fins als inicis del s. II a.C.).

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es situa a la part superior d'un petit turó, molt afectat per les activitats urbanístiques, a la zona E del casc antic de la població de Valls, entre l'estació de RENFE, el col·legi "Eugeni d'Ors", el pavelló d'esports i el camp de futbol, al costat del Barranc Sec.

MATERIALS (1): S'han documentat diverses estructures arquitectòniques, concretament, restes d'habitacions i de diverses sitges. El sistema constructiu utilitzat és típicament ibèric, a base de pedres disposades més o menys en sec sobre les quals es bastien les parets de tova, amb un entramat de fustes i fang com a sostre. D'altra banda, s'han trobat nombrosos materials ceràmics, de manera uniforme per l'àmplia àrea que abasta el jaciment (400 X 350 m.), la major part de bona qualitat. S'ha constatat la presència de ceràmica àtica, concretament, 1 fragment de base i paret de plat forma Lamboglia 23 (d'argila dura, ben depurada, color ataronjat i amb desgredant de mica daurada molt fina, una superfície setinada, color negre i lluent, tant a l'exterior com a l'interior del plat, i una decoració interior a base de dos solcs concèntrics, un rodejant el peu i l'altre a l'altura de la vora interior) i 1 fragment de *kylix* de ceràmica àtica de "figures roges" (de 5,2 X 12 X 1 cm., realitzat amb pasta de bona qualitat, molt fina i de tonalitats rosades, i amb un pigment negre poc intens, però de qualitat excel·lent, amb decoració interior a base de greques encerclant una escena indesxifrable i un exterior amb motius florals al costat dels quals apareix una figura masculina nua, constituint, en definitiva, una peça típica de la ceràmica de "figures roges" del s. IV a.C.). Ambdues peces es conserven al Museu Municipal de Valls. Més nombroses són les evidències de ceràmiques de vernís negre, doncs s'han documentat abundants peus i parets de bols (sobretot, de les formes Lamboglia 26 i 27), alguns amb decoracions al fons intern en forma de roseta. Entre les peces de ceràmica de vernís negre constataades al jaciment, especialment fragments amb irisacions metàl·liques típiques de la campaniana A, podem destacar 1 fragment de pàtera de pigment marronós, per algun defecte de coccio, decorat amb una petita estampilla en relleu, en concret, una roseta amb 8 pètals en forma de llàgrima, rodejada de 3 palmetes, també en relleu, i de solcs a rodeta, que, probablement, pertany a una pre-campaniana procedent del Taller de Roses. També s'ha constatat la presència de ceràmica púnica, destacant la troballa del terç superior d'1 àmfora, de perfil cilíndric, sense coll, de tipus Mañá D o Solier A-1, que deixaria de fabricar-se vers el 200-150 a.C. (moment en què decauen les importacions generalitzades d'àmfores púnico-cartagineses), conservada al Museu Municipal de Valls, una petita mostra de les fluïdes relacions comercials ibero-púniques al s. III a.C. Igualment, s'ha constatat la presència de ceràmica ibèrica pintada, sent especialment rellevant la troballa d'1 *kalathos* sencer, actualment conservat al Museu Municipal de Valls, que presenta una decoració pintada a base de fulles d'aríjol o heura, estrelles, bandes i semi-cercles concèntrics secants, amb una cronologia corresponent al s. III a.C. Cal assenyalar també la presència de nombrosos fragments de ceràmica comuna (de pasta grollera i desgredants de pedretes i quars, pertanyents, sobretot, a olles, encara que trobem també exemples de peces de petites proporcions, imitacions d'altres de més gran format, com 1 imitació indígena de *kylix* de peu baix, conservada al Museu Municipal de Valls), de diversos vasos de parets molt gruixudes i cos bitroncocònic, de tot un seguit de pebeters (entre els quals destaquen dos, decorats amb un rostre femení d'influència clàssica, pertanyents, possiblement, a la forma A, estudiada per **A.M. Muñoz**, i dels què els exemples més propers s'han trobat a Camarles, al Baix Ebre, i es daten al s. IV a.C.) i d'alguns vasos de perfil calciforme o tulipes i de llànties (de cos circular i secció plana, molt senzilles, amb un sortint formant el bec, obertura central circular que ocupa tot l'espai del disc, sense nanses). Al costat d'aquests materials ceràmics, han estat testimoniats diverses peses de teler o *pondera* (es distingeixen de crus i cuits i amb marca i sense, amb pastes que oscil·len entre el marró i el vermell) i fusaiïoles (totes bitroncocòniques i del tipus E, llevat d'una del tipus D, segons la tipologia de **Z. Castro Curel**, entre les què destaca una amb decoració incisa a base de volutes, conservada al Museu Arqueològic de Barcelona, i una altra amb una inscripció en signes ibèrics rodejant la cara superior, dipositada al Museu Municipal de Valls), molts exemplars de molins rotatius bicònics i alguns molins de mà del tipus barquiforme, restes de metal·listeria (destaca 1 cadena en

avançat estat de descomposició i diverses peces de difícil catalogació, tant en ferro com en bronze), 2 monedes (concretament, 1 sextant de Roma i 1 dicalc encunyat a Cartago Nova, datables vers els darrers anys del s. III a.C.), 1 agulla d'os trencada per la punta i, fins i tot, 1 fragment d'estàtua en terracota, de dimensions naturals, que, actualment, es conserva al Museu Municipal d'Alcover. Crida l'atenció la troballa d'un gra de corall roig perfectament polimentat, conservat al Museu Arqueològic de Barcelona, i d'alguns pocs fragments d'aquest material, tots de dimensions molt petites, que podrien fer pensar en l'existència d'un lloc on es treballava el corall.

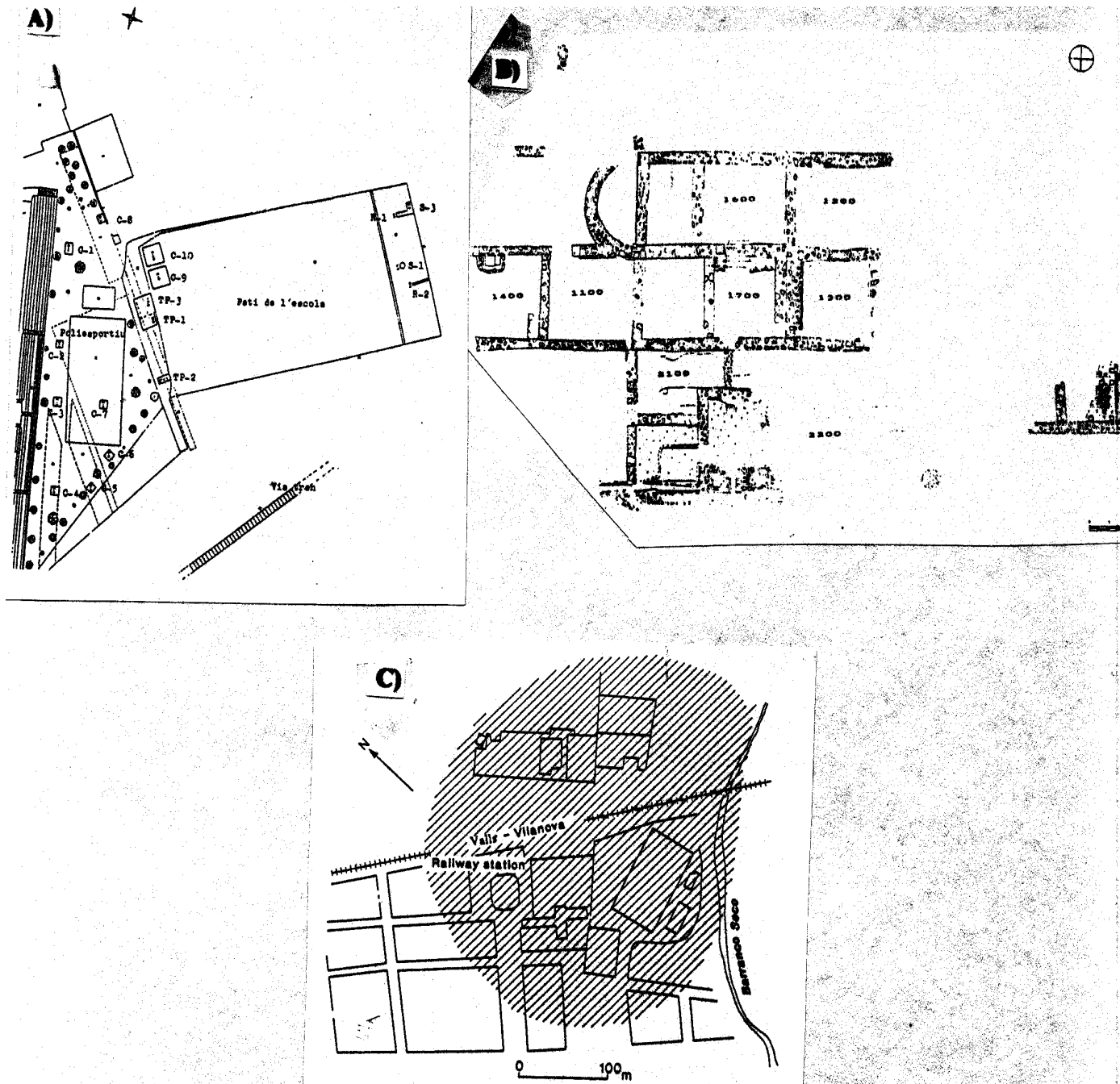

Figura XXVII. A) Planta de l'assentament ibèric d'El Vilar (3.21.4).
 B) Plànol de les estructures exhumades dins el sector meridional del jaciment.
 C) Àrea que abastaria l'establiment.

VALORACIÓ (1): Es considera com un assentament ibèric de gran entitat, que, fins i tot, es devia estendre pels vessants del turó (han aparegut restes ceràmiques sobre una àrea d'aproximadament 200.000 m²), amb una cronologia compresa entre el s. IV a.C. (donada la presència de ceràmica àtica de “figures roges”) i principis del s. II a.C. (moment en què es detecta un nivell d'incendi a la major part de les zones excavades). Tot indica que pertany a una tipologia d'assentaments de neta tradició indígena amb una clara estructura semi-urbana, que ocupen posicions lleugerament dominants sobre el territori circumdant i que no sobreviuen al primer impacte de la presència romana. En opinió de **S.J. Keay**, El Vilar de Valls fou, possiblement, un assentament ibèric de primer ordre, un centre político-administratiu important de grans dimensions, equiparable al nucli localitzat a la Part Baixa de Tarragona i, potser, al Puig Ferré de Nulles (3.12.1.). En opinió de **Keay**, l'estructura poblacional del Camp de Tarragona en època ibèrica consistia en un hàbitat dispers, subordinat i depenent d'alguns centres majors que segons ell, serien Puig Ferré, El Vilar i el nucli ibèric localitzat dins la Part Baixa de Tarragona. La creació de la ciutat ibero-romana de *Tarraco*, sens dubte, va comportar un canvi molt significatiu del patró d'assentament, tal i com indicaria la desaparició del poblat d'El Vilar de Valls, observant-se la dissolució al llarg de l'època tardo-republicana de l'esquema fonamentat en un poblament dispers, subordinat a diversos centres principals, en benefici d'un únic nucli central, *Tarraco*. Sobte el fet que entre els materials ceràmics trobats al jaciment d'El Vilar no n'hi hagi “ceràmica de Fontscaldes”, la qual cosa afegeix un dubte més sobre l'autèntica natura de la ceràmica fina fabricada al forn de Fontscaldes (3.21.2.), un taller que amb certesa va produir materials ceràmics de construcció, sobretot *tegula-imbrex*, tal i com demostren els “rebuigs de forn” evidenciats. En opinió de **S. Burguete** i **M.E. Fabra**, ambdós jaciments, molt propers geogràficament (tan sols disten 4 Km.), es trobarien separats des del punt de vista cronològic, doncs mentre El Vilar degué desaparèixer de forma sobtada arran d'un incendi, tal i com, indicaria el nivell de cendres documentat, vers les darreries del s. III a.C., el forn de Fontscaldes degué començar la seva producció a partir del s. II a.C., en un moment en què El Vilar ja es trobava destruït i abandonat. D'altra banda, segons aquests autors, el fet que la ubicació del poblat no sigui massa estratègica i que, ara per ara, no s'hagin trobat restes de muralles o d'altre tipus de defenses, indicaria que no es tractava d'un assentament de caire militar, sinó, més aviat, d'un lloc de pas i de tràfic comercial i industrial, i més tenint en compte la seva proximitat respecte a la vall del riu Francolí, que constitueix una de les més importants vies naturals de comunicació entre el litoral i les terres de Ponent.

HISTORIAL (2): Els primers vestigis degueren exhumar-se durant la construcció de l'estació del tren, entre 1883 i 1920, però no es conserva cap referència al respecte. Les primeres notícies sobre l'existència del jaciment es remunten a l'any 1922-23, moment de l'edificació del camp de futbol, durant la qual sorgiren nombroses restes arqueològiques. Aquest fet, va motivar que es realitzés, per ordre de **P. Bosch Gimpera** i sota els auspicis de l'Institut d'Estudis Catalans, una primera intervenció arqueològica dirigida per **J. Colominas Roca** i **J. de C. Serra Ràfols**. Malauradament, avui dia només es conserva una petita part de les evidències arqueològiques exhumades durant aquesta campanya d'excavacions al Museu Arqueològic de Barcelona i, fins al moment, no s'ha localitzat el diari de l'excavació. Tenim constància de que, a l'any 1940, es realitzaren diverses obres d'ampliació al camp de futbol, documentant-se nous materials, la major part d'època ibèrica, que foren sistemàticament llençats al Barranc Sec, juntament amb la terra i les deixalles derivades de l'activitat constructiva que estava en marxa. A finals de 1965, es van aprovar les obres de construcció del col·legi “Eugeni d'Ors” (abans, “*Colegio Menor de Juventudes*”), la qual cosa va comportar la troballa d'elements que van reafirmar la creença en l'existència d'un nucli ibèric important. L'any 1969, es va produir l'edificació de la central automàtica de la companyia

telefònica, la qual cosa motivà l'obertura de nombroses rases per a passar els cables, i s'iniciaren també les obres del pavelló d'esports, activitats urbanístiques que van suposar la troballa de noves restes arqueològiques de les quals el Museu Municipal de Valls només va poder salvar 1 peça de molí. L'any 1971, durant la construcció de les finques núm. 29 i 31 del Passeig de l'Estació i d'un espai d'aparcament, sorgiren diversos materials, entre els quals destaca un fragment de terracota pertanyent a una estàtua de tamany natural que fou dipositada al Museu Municipal d'Alcover. L'any 1983, **X. Solé i Palacín**, sota els auspicis de l'Institut d'Estudis Vallesans, va realitzar una excavació d'urgència, davant l'existència d'un projecte d'ampliació de les instal·lacions esportives de la zona. El 1995, **J.M. Vergés Bosch** féu una nova excavació d'urgència.

BIBLIOGRAFIA (2): MAÑÁ, J.M., "Sobre tipología de ánforas púnicas", *VI Congreso Arqueológico del Sureste (Alcoy, 1950)*, Cartagena 1951, pp. 203-210; *Idem*, "Sobre tipología de ánforas púnicas", *Informació Arqueològica*, 14 (maig-agost 1974); VILASECA, Ll., "Hallazgos helenísticos en Camarles (Tarragona)", *Ampurias*, XV-XVI (1953-54), pp. 355-358; *Idem*, "Notas de arqueología de Cataluña y las Baleares", *Ampurias*, XXX (1968), pp. 362-364; FORT I FORNÀS, A., *Estudio tipológico de los materiales del horno ibérico de Fontscaldes*, Universitat de Barcelona, Barcelona 1958 (Tesi de Llicenciatura inèdita); SERRA RÀFOLS, J.C. i COLOMINAS, J., *Corpus Vasorum Antiquorum. Espagne*, Museu Arqueològic de Barcelona, II, Barcelona 1958-65; MUÑOZ, A.M., *Pebeteros ibéricos en forma de cabeza femenina*, Publicaciones Eventuales del Instituto de Prehistoria y Arqueología de la Universidad de Barcelona, 5, Barcelona 1963; SOLIER, T., "Ceramiques puniques et ibero-puniques sur le littoral du Languedoc du VIème au début du IIème siècle avant J.C.", *Rivista di Studi Liguri*, XXXIV (1968), pp. 127-150; SERRA RÀFOLS, J.C., "Notes sobre la indústria del ferro a Catalunya abans de la romanització", *Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia*, 5 (1968), pp. 9-21; BARBAT I MIRACLE, R., "Les comunicacions vallenques", *Cultura* (juny 1968); CASTRO CUREL, Z., "Fusayolas ibéricas: antecedentes y empleo", *Cypsela*, III (1980), pp. 127-146; BURGUETE, S. i FABRA, M.E., "El jaciment del Vilar, una qüestió inconclusa", *Cultura* (març 1983); *Idem*, "A l'entorn de la troballa d'un kalathos", *ibidem* (juny 1984); FABRA, M.E. i BURGUETE, S., "Estudi d'una àmfora púnica", *ibidem* (març 1984); *Idem*, "Introducció a l'estudi del jaciment ibèric de 'El Vilar'", *Quaderns de Vilaniu*, 9 (1986), pp. 55-78 (original en castellà presentat a la XXXI Asambleja de la C.E.C.E.L., Alcañiz-Huesca-Zaragoza, Octubre 1984); SOLÉ, F.X., "Poblado ibérico de El Vilar, Valls", *Arqueología* 83, Madrid 1985, p. 201; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; FABRA, M.E., BURGUETE, S. i SOLÉ, D., "El jaciment ibèric de 'El Vilar'". Conjunt de ceràmiques de vernís negre aparegudes l'any 1986", *XXXV Asambleja Intercomarcal d'Estudiosos de Catalunya (Valls-Vila-rodona, 24-26 de novembre de 1989)*, vol. I, Valls 1989, pp. 173-184; ARBELLOA I RIGAU, J.-V. M., "Prospeccions i excavacions arqueològiques", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 12 (1990), pp. 150-152; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 125; CARRETÉ, J.M., KEAY, S.J. i MILLETT, M., *A Roman Provincial Capital and its Hinterland. The survey of the territory of Tarragona, Spain, 1985-1990*, Oxford 1995, p. 19.

NÚM. D'ORDRE: 3.21.5.

NOM DEL JACIMENT: Forn de Fontscaldes (II).

TERME MUNICIPAL: Valls, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 14' 02'' E / 41° 19' 49'' N.

ALÇADA: 380 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Forn ceràmic.

CRONOLOGIA: Roma.

CONSERVACIÓ: Destruït.

UBICACIÓ: Es trobava a l'E de la carretera nacional CN-240, que uneix Tarragona i Valls, molt a prop del límit entre els termes municipals de Valls i del Pla de Santa Maria.

MATERIALS (1): Només comptem amb algunes informacions orals que indiquen la possible presència a l'indret d'1 forn ceràmic, les estructures del qual no s'han localitzat.

VALORACIÓ (1): Tot i la manca d'evidències empíriques directes, s'ha suggerit, a partir de les notícies que ens han arribat, la possible existència d'1 petit forn ceràmic, de cronologia incerta, relacionat, probablement, amb el proper forn "íbero-romà" de La Coma (3.21.2.), la qual cosa ens podria estar testimoniant la presència de tot un conjunt de petits tallers ceràmics a la zona.

BIBLIOGRAFIA (2): ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 120.

NÚM. D'ORDRE: 3.21.6.

NOM DEL JACIMENT: Vil·la de Fontscaldes.

TERME MUNICIPAL: Valls, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 14' 37'' E / 41° 19' 40'' N.

ALÇADA: 335 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Roma.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba a l'E de la carretera nacional CN-240, molt a prop del límit entre els termes municipals de Valls i del Pla de Santa Maria, al costat del Torrent de la Xamora.

MATERIALS (1): Només es té constància de la troballa de diversos vestigis d'època romana.

VALORACIÓ (1): Es suposa l'existència, malgrat l'absència de dades disponibles, d'un assentament rural romà (que alguns especialistes han arribat a considerar de tipus "vil·la", opinió molt arriscada, segons el nostre parer, donada la natura de les informacions, ara per ara, disponibles i el rigor que requereix l'ús d'un terme tan precís i amb tantes implicacions), de cronologia incerta, al qual es podrien vincular alguns dels diversos centres ceràmics localitzats a la zona, com el proper forn de Fontscaldes II (3.21.5.).

BIBLIOGRAFIA (2): ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 124.

NÚM. D'ORDRE: 3.21.7.

NOM DEL JACIMENT: Masmolets (*).

TERME MUNICIPAL: Valls, Alt Camp.

COORDENADES: No disponibles.

ALÇADA: 290 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament ibèric - Assentament rural ibèric final - Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Ibèric Ple - Alt Imperi.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba al cim d'un tossal, des del qual es dominen les terres dels voltants, molt a prop del pas de la carretera nacional CN-240, a l'alçada de la població de Masmolets.

MATERIALS (1): S'han trobat materials amb cronologies compreses entre l'època ibèrica i alto-imperial, observant-se que la concentració de materials ibèrics és més petita respecte als períodes següents. Concretament, s'han documentat formes ceràmiques datables entre el s. V a.C. i el s. III d.C., associades a una reduïda concentració de fragments de *tegula-imbrex*. Entre els materials ceràmics evidenciats al jaciment, cal destacar la presència de 2 nanses d'àmfora Dressel 1 amb estampilles escrites en alfabet ibèric.

VALORACIÓ (1): Els materials indiquen la possible existència d'un petit assentament, amb hipotètics orígens a l'Ibèric Ple, que va perdurar al llarg dels períodes tardo-republicà (o Ibèric Final) i alto-imperial.

HISTORIAL (2): Ha estat prospectat pel Servei d'Arqueologia de Tarragona en col·laboració amb la Universitat de *Southampton* (l'equip de l'*Ager Tarraconensis*), sota la direcció de **S.J. Keay** i **J.A. Remolà i Vallverdú** (1985-1990).

BIBLIOGRAFIA (2): KEAY, S.J. i CARRETÉ, J.M., *Memòria de les prospeccions de l'Ager Tarraconensis 1985-1988* (memòria inèdita lliurada al Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya) (núm. 4/1); CARRETÉ, J.M., KEAY, S.J. i MILLETT, M., *A Roman*

Provincial Capital and its Hinterland. The survey of the territory of Tarragona, Spain, 1985-1990, Oxford 1995, p. 201 (site 4.1).

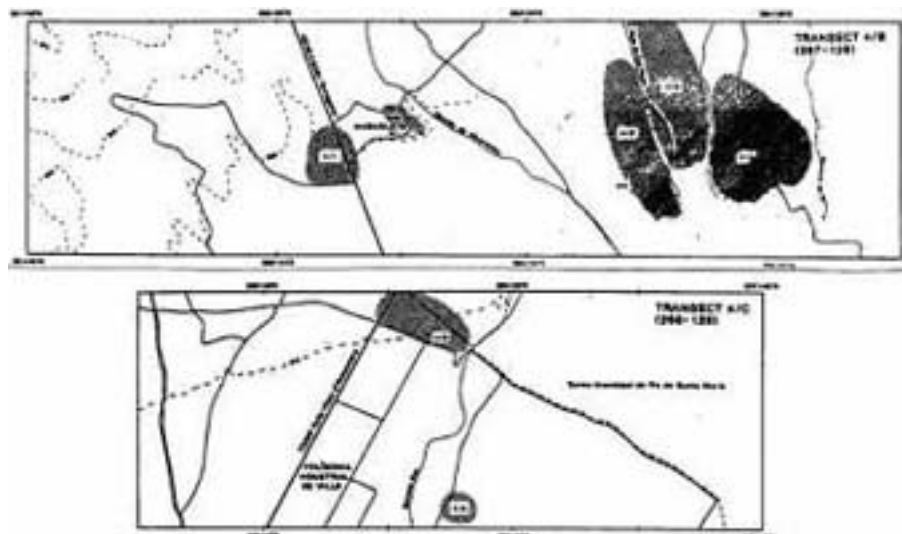

Figura XXVIII. Jaciments documentats per **S.J. Keay** al terme municipal de Valls:

4.1.- Masmolets (3.21.7.); 4.2.-, 4.3.- i 4.4.- El Palau del Reig de Baix* (3.21.10.); 4.5.- Mas de la Perla* (3.21.11.); 4.6.- Baiona* (3.21.12.).

NÚM. D'ORDRE: 3.21.8.

NOM DEL JACIMENT: Molí del Riu I (*).

TERME MUNICIPAL: Valls, Alt Camp.

COORDENADES: No disponibles.

ALÇADA: 145 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Alt Imperi.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba al costat del Camí de Valls, molt a prop del límit entre els termes municipals d'El Milà i de Valls, i de la carretera T-722, que uneix les poblacions de Vilallonga del Camp i de Picamoixons i marca el límit entre els termes d'Alcover i de Valls.

MATERIALS (1): Els materials documentats al jaciment, bàsicament, de cronologia alto-imperial, han aparegut de manera molt dispersa i en quantitats molts petites.

VALORACIÓ (1): Ara per ara, resulta impossible determinar la natura i la cronologia d'aquest jaciment, i, fins i tot, és dubtosa la seva existència com a tal, donades les poques evidències documentades a l'indret. Malgrat tot, s'ha suggerit la possibilitat de que es tractés d'un assentament rural romà de cronologia alto-imperial.

HISTORIAL (2): Ha estat prospectat pel Servei d'Arqueologia de Tarragona en col·laboració amb la Universitat de *Southampton* (l'equip de l'*Ager Tarraconensis*), sota la direcció de **S.J. Keay** i **J.A. Remolà i Vallverdú** (1985-1990).

BIBLIOGRAFIA (2): CARRETÉ, J.M., KEAY, S.J. i MILLETT, M., *A Roman Provincial Capital and its Hinterland. The survey of the territory of Tarragona, Spain, 1985-1990*, Oxford 1995, pp. 192-193 (site 3.7).

NÚM. D'ORDRE: 3.21.9.

NOM DEL JACIMENT: Molí del Riu II (*).

TERME MUNICIPAL: Valls, Alt Camp.

COORDENADES: No disponibles.

ALÇADA: 130 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Alt Imperi.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es localitza al costat del Camí de Valls, molt a prop del límit entre els termes municipals d'El Milà i de Valls i del lloc on el Barranc de La Font Major desemboca al riu Francolí.

MATERIALS (1): El material documentat és, fonamentalment, d'època alto-imperial i ha aparegut de manera dispersa i en quantitats molt reduïdes.

VALORACIÓ (1): Malgrat la manca d'evidències, que, fins i tot, fa dubtar de l'existència mateixa del jaciment com a tal, s'apuntat la possibilitat de que es tracti d'un assentament rural romà, probablement, alto-imperial, de natura i cronologia, ara per ara, impossibles de precisar.

HISTORIAL (2): Ha estat prospectat pel Servei d'Arqueologia de Tarragona en col·laboració amb la Universitat de *Southampton* (l'equip de l'*Ager Tarraconensis*), sota la direcció de **S.J. Keay** i **J.A. Remolà i Vallverdú** (1985-1990).

BIBLIOGRAFIA (2): CARRETÉ, J.M., KEAY, S.J. i MILLETT, M., *A Roman Provincial Capital and its Hinterland. The survey of the territory of Tarragona, Spain, 1985-1990*, Oxford 1995, p. 193 (site 3.8).

NÚM. D'ORDRE: 3.21.10.

NOM DEL JACIMENT: El Palau del Reig de Baix (*).

TERME MUNICIPAL: Valls, Alt Camp.

COORDENADES: No disponibles.

ALÇADA: 275-300 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament ibèric - Assentament rural ibèric final - Assentament rural romà - Forn ceràmic.

CRONOLOGIA: Ibèric Ple - Baix Imperi (fins al s. V d.C.).

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba molt a prop de la població de Masmolets, dins una àrea delimitada pels cursos del Torrent de la Xamora i de la Rasa de Masmolets i travessada per altres rierols, com el de la Rosa de Cap Negre.

MATERIALS (1): El jaciment ha estat dividit en 3 zones (els *sites* 4.2, 4.3 i 4.4, establerts per **S.J. Keay**), doncs la important concentració de materials localitzada es troba tallada per dos petits cursos d'aigua estacionals, el més important dels quals és el de la Rosa de Cap Negre. A totes les zones, s'han localitzat importants quantitats de material ibèric i a dues (*sites* 4.2 i 4.4) els materials localitzats arriben fins al Baix Imperi. Les formes ceràmiques identificades abasten un ampli ventall cronològic comprés entre el s. V a.C. i el s. V d.C. a la major part de les zones (*sites* 4.2 i 4.4., doncs, el *site* 4.3 només presenta formes datables entre el s. V a.C. i el II d.C.) i a totes elles s'han detectat moderades quantitats de *tegulae* (cal destacar que al *site* 4.4, on s'ha trobat la major concentració de materials, ha estat detectada una important concentració de teules). També hem de subratllar la troballa de diversos fragments amfòrics, sobretot d'àmfores ibèriques, i de peces amb defectes de coccio, especialment d'àmfora Dressel 1A, 1B i 1C.

VALORACIÓ (1): Segons **S.J. Keay**, la gran concentració de materials observada permet confirmar l'existència en aquest indret de diversos assentaments de llarga perduració, amb cronologies que, en la major part dels casos van de l'època ibèrica al Baix Imperi, els quals, probablement, serien part integrant d'un únic llogarret de considerables dimensions que s'hauria desenvolupat al llarg dels cursos estacionals del Torrent de la Xamora i de la Rosa de Cap Negre. La troballa de contenidors ceràmics, especialment d'àmfores ibèriques, i de "rebuigs de forn", fan pensar a **Keay** en la possibilitat de que n'hi hagués 1 forn ceràmic, productor, probablement, d'*amphorae* Dressel 1A (130 a.C.-mitjans del s. I a.C.), Dressel 1B (una mica després de mitjans del s. I a.C.) i Dressel 1C (finals del s. II a.C. - principis del s. I a.C.).

HISTORIAL (2): Ha estat prospectat pel Servei d'Arqueologia de Tarragona en col·laboració amb la Universitat de *Southampton* (l'equip de l'*Ager Tarraconensis*), sota la direcció de **S.J. Keay** i **J.A. Remolà i Vallverdú** (1985-1990).

BIBLIOGRAFIA (2): CARRETÉ, J.M., KEAY, S.J. i MILLETT, M., *A Roman Provincial Capital and its Hinterland. The survey of the territory of Tarragona, Spain, 1985-1990*, Oxford 1995, pp. 201 i 210 (*sites* 4.2, 4.3 i 4.4).

NÚM. D'ORDRE: 3.21.11.

NOM DEL JACIMENT: Mas de la Perla (*).

TERME MUNICIPAL: Valls, Alt Camp.

COORDENADES: No disponibles.

ALÇADA: 275 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament ibèric - Assentament rural ibèric final - Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Ibèric Ple - Baix Imperi (fins al s. V d.C.).

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba sobre una elevació del terreny, des de la qual es domina el pas del Barranc Sec, molt a prop del Polígon Industrial de Valls i del límit entre els termes municipals de Valls i del Pla de Santa Maria i al costat mateix de la carretera T-200 que comunica les localitats de Valls i del Pont d'Armentera.

MATERIALS (1): S'ha localitzat una forta concentració de materials ibèrics, tardorepublicans i alto-imperials. També s'ha detectat la presència, molt més reduïda, de restes baix-imperials. Les formes ceràmiques documentades abasten l'ampli període cronològic comprès entre el s. V a.C. i el s. V d.C. i, en el punt de major concentració de materials, s'han trobat alguns fragments de *tegula-imbrex*.

VALORACIÓ (1): Segons **S.J. Keay**, es tractaria d'un petit assentament d'orígens ibèrics i llarga perduració, que es podria haver perllongat fins a l'època baix-imperial.

HISTORIAL (2): Ha estat prospectat pel Servei d'Arqueologia de Tarragona en col·laboració amb la Universitat de *Southampton* (l'equip de l'*Ager Tarraconensis*), sota la direcció de **S.J. Keay** i **J.A. Remolà i Vallverdú** (1985-1990).

BIBLIOGRAFIA (2): CARRETÉ, J.M., KEAY, S.J. i MILLETT, M., *A Roman Provincial Capital and its Hinterland. The survey of the territory of Tarragona, Spain, 1985-1990*, Oxford 1995, p. 210 (*site 4.5*).

NÚM. D'ORDRE: 3.21.12.

NOM DEL JACIMENT: Baiona (*).

TERME MUNICIPAL: Valls, Alt Camp.

COORDENADES: No disponibles.

ALÇADA: 270 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament ibèric - Assentament rural ibèric final.

CRONOLOGIA: Ibèric Ple - Ibèric Final/Tardo-republicà.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba molt a prop del curs del Barranc Sec, a escassos metres del Polígon Industrial de Valls.

MATERIALS (1): S'ha localitzat una petita quantitat de materials ibèrics i tardo-republicans, dispersos per una àrea molt limitada. Cal destacar la troballa de formes ceràmiques amb cronologies compreses entre els ss. V i I a.C. i d'una reduïda quantitat de fragments de *tegula-imbrex*.

VALORACIÓ (1): Segons **S.J. Keay**, es tractaria d'un petit assentament ibèric que va perdurar durant l'època tardo-republicana o ibèrica final, sense que, ara per ara, sigui possible determinar la seva natura i cronologia exacta.

HISTORIAL (2): Ha estat prospectat pel Servei d'Arqueologia de Tarragona en col·laboració amb la Universitat de *Southampton* (l'equip de l'*Ager Tarraconensis*), sota la direcció de **S.J. Keay** i **J.A. Remolà i Vallverdú** (1985-1990).

BIBLIOGRAFIA (2): CARRETÉ, J.M., KEAY, S.J. i MILLETT, M., *A Roman Provincial Capital and its Hinterland. The survey of the territory of Tarragona, Spain, 1985-1990*, Oxford 1995, p. 210 (*site 4.6*).

NÚM. D'ORDRE: 3.22.1.

NOM DEL JACIMENT: Vilabella.

TERME MUNICIPAL: Vilabella del Camp, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 19' 50'' E / 41° 14' 50'' N.

ALÇADA: 254 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Roma.

CONSERVACIÓ: Destruït.

UBICACIÓ: S'ubicaria, potser, sobre el promontori on avui dia es troba la moderna població de Vilabella.

MATERIALS (1): Actualment, no s'aprecien evidències empíriques que ens puguin certificar l'existència d'un jaciment en aquest indret.

VALORACIÓ (1): A partir de la documentació medieval, en la qual apareix enregistrat, l'any 1011, el topònim "Vilabella" (del llatí *villa*, "vila", i *bella*, "agradable", o, potser, de *villa* i d'"abella", insecte, tot i que també existeix la possibilitat de que sigui un híbrid llatí-àrab, del

llatí *villa* i del àrab clàssic *al-bàlda*, “la vila” o “el llogarret”, significant en aquest cas “vila de la vila”), es considera factible, tot i la manca de dades al respecte, l’existència d’un assentament rural romà de tipus “vil·la” a l’indret on, actualment, s’ubica el nucli urbà de Vilabella, una hipòtesi que, segons el nostre parer, resulta, ara per ara, molt arriscada i difícil de mantenir.

BIBLIOGRAFIA (2): AGUADÉ, J., “Algunes consideracions sobre el nom de Vilabella”, *Revista de Vilabella*, any II, 9 (1971); SÁNCHEZ REAL, J., “Hallazgo en Renau”, *Boletín Arqueológico*, èp. IV, 121-128 (1973-74), pp. 248-249; GORGES, J.-G., *Les villas Hispano-romaines*, París 1979, p. 419 (T 51); ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 155.

NÚM. D’ORDRE: 3.22.2.

NOM DEL JACIMENT: Les Cabesses.

TERME MUNICIPAL: Vilabella del Camp, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 19’ 10’’ E / 41° 13’ 51’’ N.

ALÇADA: 180 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural romà - Necròpolis d’inhumació.

CRONOLOGIA: Roma.

CONSERVACIÓ: Regular.

UBICACIÓ: Es troba al costat de l’antic Camí de Tarragona a Vila-rodona, al mateix límit entre els termes municipals de Vilabella i de Renau.

MATERIALS (1): S’han localitzat diversos enterraments d’inhumació alineats, un d’ells en sarcòfag de marbre. També han estat documentats, disseminats arreu de la superfície del jaciment, nombrosos fragments de ceràmica comuna molt rodada, de *tegula-imbrex* i de maons d’*hypocaustum* pertanyents a dobles parets per a la conducció de l’aire calent, juntament amb algunes restes de paviments d’*opus signinum*. Gran part dels materials documentats han estat detectats als murs que delimiten les diferents parcel·les de cultiu.

VALORACIÓ (1): Es considera l’existència, malgrat l’absència de dades empíriques suficients, d’un assentament rural romà de tipus “vil·la”, de cronologia imprecisa, dotat, potser, d’una àrea termal (donada la presència de vestigis, tot i que molt febles, que ens podrien estar documentant un *hypocaustum*) i, el que sembla més evident, d’una àrea cementirial. Segons el nostre criteri, aquesta valoració que s’ha fet del jaciment resulta, ara per ara, molt arriscada, tenint en compte la natura de les informacions disponibles, la qual cosa ens impossibilita concretar la datació i la natura de l’establiment evidenciat al jaciment en qüestió, i menys aplicar-li el controvertit terme de “vil·la”.

HISTORIAL (2): El jaciment fou descobert als anys 30.

BIBLIOGRAFIA (2): ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 153.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.1.

NOM DEL JACIMENT: Mas d'en Bosc.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 24' 30'' E / 41° 18' 23'' N.

ALÇADA: 386 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Roma.

CONSERVACIÓ: Regular.

UBICACIÓ: Es troba a la dreta del Camí de Mas d'en Bosc, al lloc on aquest es desvia de la carretera TV-2444, que comunica les poblacions de Rodonyà i de Canferré de La Cogullada (Baix Penedès).

MATERIALS (1): No s'han documentat estructures arquitectòniques pròpiament dites, però es té constància de la troballa d'una gran acumulació de pedres, exhumada durant els treballs de plantació d'una vinya, que podria formar part d'algun element estructural antic. D'altra banda, s'han localitzat, sobre una àrea aproximada de 800 m², materials ceràmics, sobretot, fragments de comuna romana i de contenidors d'emmagatzematge, especialment, d'àmfora, a més d'algun *pondus*.

VALORACIÓ (1): S'ha interpretat, malgrat l'absència de dades, com un assentament rural romà de tipus "vil·la" (opinió que ens resulta arriscada i que cal considerar amb molta precaució) de cronologia, ara per ara, difícil de fixar.

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, p. 42; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 137.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.2.

NOM DEL JACIMENT: Els Vinyets.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 21' 25'' E / 41° 18' 50'' N.

ALÇADA: 250 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final - Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà - Alt Imperi.

CONSERVACIÓ: Regular.

UBICACIÓ: Es troba al costat de la Granja Solé, davant l'actual població de Vila-rodona, dins l'espai que queda entre el riu Gaià i el Camí de Santes Creus.

MATERIALS (1): S'han trobat restes de fonaments i de murs, a part d'importants quantitats de materials ceràmics, en concret, 1 tros de boca de *kalathos* pintat i diversos fragments de campaniana B, de ceràmica comuna, de Terra Sigil·lata Hispànica, d'àmfora i de dòlia.

VALORACIÓ (1): Les restes documentades suggereixen l'existència d'un assentament rural d'implantació anterior al canvi d'Era i amb continuïtat evident durant l'Alt Imperi. Segons **L.C. Juan Tovar** i **A. Bermúdez Mendel**, els materials permeten pensar en l'existència d'un assentament tardo-republicà o ibèric final, amb una cronologia que es remuntaria al s. II a.C., un moment en què es produeix un augment d'assentaments a la conca mitjana del riu Gaià, que podria estar reflectint els efectes de la implantació d'una organització territorial de tipus romà, i que perduraria al llarg de tot el s. I a.C., arribant al període alto-imperial. Cal assenyalar que el jaciment d'Els Vinyents, juntament amb els de Font Cervellona (3.1.9.), Castell Tallat (3.5.1.) i Vilardida (3.10.1.), constitueix un dels pocs llocs arqueològics, d'entre els molts que han estat localitzats dins aquesta regió amb orígens al s. II a.C., que ens ha proporcionat ceràmica comuna ibèrica (amb o sense decoració pintada), al costat de materials que abasten tot el s. II a.C., la qual cosa significaria que els seus inicis es podrien trobar a la primera meitat del s. II a.C. i no a finals o a mitjans d'aquesta centúria com passa amb la gran majoria (veure 3.1.9.).

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, pp. 13-15; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 150.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.3.

NOM DEL JACIMENT: Villa Rotunda.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 21' 15'' - 1° 21' 40'' E / 41° 18' 25'' - 41° 19' 20'' N.

ALÇADA: 250 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Roma.

CONSERVACIÓ: Destruït.

UBICACIÓ: S'ubicaria, possiblement, a les rodalies de l'actual població de Vila-rodona.

MATERIALS (1): No s'han documentat evidències empíriques que ens puguin certificar l'existència d'un jaciment i, tan sols, comptem amb algunes notícies, molt antigues, que, en efecte, podrien fer pensar en la possible presència d'un lloc arqueològic a la zona.

VALORACIÓ (1): La documentació medieval testimonia el significatiu topònim "Vila Rotunda", que ens podria estar evidenciant un possible establiment d'origen antic. En concret, tenim el document de la donació del Castell de Frexà a l'església de Barcelona, amb data del 17 de juliol del 959, on surt esmentada la «*villa rotunda super ripam fluminis gaiano*», i el d'una donació al monestir de Valldaura, amb data del 2 de juny de 1160, en el qual se'ns diu textualment «...*antiquitatem Vilarredon...*». Aquests testimonis han fet que, en efecte, es pensi en la possible existència d'un assentament rural romà de tipus "vil·la". Tot i això, cal considerar que el topònim "vila" pot tenir tant un origen romà, reflectint en aquest cas la hipotètica presència d'un establiment de tipus "vil·la", com un origen medieval o modern, que, per contra, es referiria a viles fundades durant el procés de "repoblació" de la regió. **M. Martínez Larriba** ha identificat el topònim citat a la documentació medieval amb l'assentament rural romà localitzat al jaciment de Font Cervellona (3.1.9.), al terme municipal d'Aiguamúrcia. També s'ha vinculat amb els jaciments d'Els Vinyets (3.23.2.) i de Vila Columbari (3.23.20.), en els quals s'han detectat, igualment, les restes d'establiments rurals romans. En definitiva, la ubicació de la veritable "Vila Rotunda", segueix sense confirmació, i, fins i tot, és possible que es trobi, en contra de les opinions manifestades per autors com **Martínez Larriba**, a algun indret desconegut del casc antic de Vila-rodona.

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, pp. 54-55; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, LL., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 149.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.4.

NOM DEL JACIMENT: Planes del Porta.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 20' 20'' E / 41° 17' 50'' N.

ALÇADA: 290 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final - Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà (s. I a.C.) - Alt Imperi.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba a la partida de Les Planes del Porta, al SO de la població de Vila-rodona, entre l'autopista A-2 i la carretera comarcal C-246, que comunica Valls amb El Vendrell (Baix Penedès), al costat del Camí de Puigpelat.

MATERIALS (1): Només s'ha documentat alguns materials ceràmics, sobretot, fragments d'àmfora, amb cronologies tardo-republicanes.

VALORACIÓ (1): Els vestigis documentats permeten suposar l'existència d'un jaciment d'època tardo-republicana (o Ibèric Final) que, en opinió de **M. Martínez Larriba**, s'hauria d'interpretar com un assentament rural romà de tipus "vil·la". Segons el nostre parer, aquesta afirmació ens sembla, ara per ara, massa arriscada i, en conseqüència, preferim considerar-lo, més aviat, com un assentament rural ibèric final, amb possible perduració fins a l'Alt Imperi. Probablement, els orígens d'aquest establiment, segons ens indiquen **L.C. Juan Tovar** i **A. Bermúdez Mendel**, s'han de cercar al s. I a.C. i, per tant, pertanyeria al nombrós grup d'assentaments rurals apareguts durant aquesta centúria, moment en què es produeix un nou fenomen d'implantació, més acusat, fins i tot, que l'esdevingut al s. II a.C., indicatiu d'una reafirmació de la voluntat colonitzadora de la nova administració romana a la conca mitjana del riu Gaià (veure 3.1.2.).

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, p. 52; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 144.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.5.

NOM DEL JACIMENT: Tram de l'aqüeducte romà (Pont d'Armentera-Tarragona) a l'àrea del Mas d'en Vives.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: No disponibles.

ALÇADA: 320 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Aqüeducte.

CRONOLOGIA: Roma.

CONSERVACIÓ: Regular.

UBICACIÓ: Es troba entre la carretera de Vila-rodona al Pla de Santa Maria i la finca de Mas d'en Vives,

MATERIALS (1): S'han localitzat les restes d'1 conducció construïda amb pedra de tamany mig i morter, en forma de "V" i que, per la seva part interior, mesura 46 cm. d'amplada i 57 cm. d'alçada. Malgrat les destruccions que ha patit l'estructura, encara és possible observar part de la solera de formigó i de les parets laterals, que són desiguals, doncs mentre la del costat dret descansa sobre el propi terreny, la de l'esquerra actua com a mur de contenció amb un gruix de 30 cm. No s'han trobat indicis de volta i, potser, anava simplement coberta amb pedres planes o *tegulae*. D'altra banda, cal referir-nos també a la troballa d'una petita

concentració de materials ceràmics que podrien denotar l'existència a l'indret d'un petit nucli de poblament romà de cronologia incerta.

VALORACIÓ (1): Es tracta d'una part del tram de l'anomenat "Aqüeducte del Gaià" que passava pel territori actualment pertanyent al terme municipal de Vila-rodona, resseguint la corba de nivell dels 320 m.s.n.m. Aquest aqüeducte, procedent del Pont d'Armentera, travessava els terrenys dels actuals termes d'Aiguamúrcia, **Vila-rodona**, Alió, Puigpelat (3.15.1.), Bellavista, Vallmoll, Nulles, La Secuita, El Catllar de Gaià, Els Pallaresos, La Riera de Gaià (1.12.5.) i Tarragona (tots municipis de les comarques de l'Alt Camp i del Tarragonès) (veure 1.12.5.).

HISTORIAL (2): Entre els anys 1986 i 1989, el **L.A.U.T.** (Laboratori d'Arqueologia de la Universitat de Tarragona) va realitzar diferents sondeigs, sota la direcció de **R. Cortés i Cortés**, amb els quals es pretenia documentar trams de conduccions antigues.

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, p. 23; BONET, M., CORTÉS, R. i GABRIEL, R., "Un plànol de l'aqüeducte Pont d'Armentera-Tarragona", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 218-228 (també publicat a R. Mar, J. López i Ll. Piñol (eds.), *Utilització de l'aigua a les ciutats romanes*, Documents d'Arqueologia Clàssica, 0, Tarragona 1993, pp. 213-220); ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 130 (veure 1.12.5.); CORTÉS I CORTÉS, R., "El subministrament d'aigua a Tàrraco", *Utilització de l'aigua a les ciutats romanes*, R. Mar, J. López i Ll. Piñol (eds.), Documents d'Arqueologia Clàssica, 0, Tarragona 1993, pp. 187-211.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.6.

NOM DEL JACIMENT: Els Ponts / Els Pons.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 22' 02'' E / 41° 19' 40'' N.

ALÇADA: 330 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà (s. I a.C.).

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba al costat del Camí d'Els Pons, al mateix límit entre els termes de Vila-rodona i d'Aiguamúrcia.

MATERIALS (1): S'han arreplegat, fonamentalment, fragments de campaniana, ceràmica comuna i d'àmfora.

VALORACIÓ (1): És possible considerar l'existència d'un assentament rural ibèric final de cronologia incerta. Segurament, pertany al grup d'establiments rurals apareguts al s. I a.C., un moment en què va esdevenir un nou fenomen d'implantació, més acusat fins i tot que el produït durant el s. II a.C. (veure 3.1.2.). El fet de no trobar-se fragments de Terra Sigillata, podria significar que l'assentament fou abandonat abans del canvi d'Era (o, com a mínim, constitueix un indicatiu per a pensar que va experimentar un notable empobriment).

BIBLIOGRAFIA (1): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, p. 26; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 146.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.7.

NOM DEL JACIMENT: Forn de la Finca del Gori.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 21' 28'' E / 41° 18' 27'' N.

ALÇADA: 240 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final - Forn ceràmic.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà (finals del s. II a.C.) - Alt Imperi.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba a la finca del Sr. Gori, al S del nucli urbà de Vila-rodona, molt a prop del lloc on la carretera TP-2003 penetra dins la susdita població.

MATERIALS (1): S'han documentat els possibles vestigis d'1 forn terrissaire i abundants materials ceràmics, bàsicament, fragments de campaniana B, de ceràmica comuna, d'àmfora i d'atuell d'emmagatzematge,

VALORACIÓ (1): Segons **L.C. Juan Tovar** i **A. Bermúdez Mendel**, els materials localitzats permeten pensar en l'existència d'un assentament rural ibèric final o tardo-republicà, amb una cronologia que es remuntaria al s. II a.C. (molt probablement, a finals o a la segona meitat d'aquesta centúria, donada l'absència de ceràmiques indígenes pintades i de materials que podrien fer recular les seves arrels a principis del susdit segle), un moment en què es produeix un augment dels assentaments a la conca mitjana del riu Gaià, conseqüència directa de l'actuació romana a nivell territorial (veure 3.1.9.). La manca de dades fa impossible, ara per ara, fixar i delimitar la cronologia de la producció del forn localitzat a l'indret, però es pensa que podria haver començat a produir vers finals del s. I a.C., sobretot, envasos amfòrics, i que hauria estat vinculat al proper assentament rural romà documentat al jaciment de Vil·la del Columbari (3.23.20) a Vila-rodona, amb el qual també hauríem de relacionar, molt probablement, el panteó familiar de Vila-rodona (3.23.8.).

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, p. 17; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., “Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)”, *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 135.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.8.

NOM DEL JACIMENT: Columbari de Vila-rodona / Panteó familiar de Vila-rodona / Mausoleu de Vila-rodona.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 21' 33'' E / 41° 18' 26'' N.

ALÇADA: 260 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Monument sepulcral.

CRONOLOGIA: Alt Imperi (vers mitjans del s. II d.C.).

CONSERVACIÓ: Bo.

UBICACIÓ: Es troba a la finca del Sr. Gori, al S del nucli urbà de Vila-rodona.

MATERIALS (1): S'ha localitzat l'estructura d'un edifici exempt de planta rectangular de 5,80 X 8,60 m., amb forma de temple clàssic, orientat vers el NO i construït, fonamentalment, en *opus caementicium* amb recobriment exterior d'*opus vittatum* i un interior de mamposteria irregular (*opus incertum*). L'edifici s'aixeca sobre un *podium* que es troba decorat amb arcuacions sostingudes sobre una filera de bessales posats de pla i que està acabat amb una motllura. Aquest *podium*, internament no devia estar farcit per un *opus incertum* com és habitual en monuments semblants d'altres parts de l'Imperi romà, sinó amb terra, la qual cosa ha comportat que no s'hagi conservat, ja que fou buidat quan el monument es va habilitar per a l'hàbitat, transformant-se en masia. Per damunt del *podium*, trobem el cos central de l'edificació, que tenia una coberta a doble vessant de *tegula-imbrex* i que estava rodejat per pilastres llises adossades d'ordre dòric que decoraven l'exterior dels murs. Tot sembla indicar que estariem davant un edifici en forma de temple *in antis* i pseudo-perípter. A l'interior de la construcció, al qual s'accedia mitjançant unes escales que puguen el *podium*, s'ha documentat l'existència d'una volta de canó, avui ensorrada, que estava perfectament impermeabilitzada per un *opus signinum*, sobre la qual es recolzava la coberta a doble vessant de teules, i que cobria la cel·la amb una planta absidal que no es reflecteix a l'exterior. El parament interior de l'edifici ha desaparegut, però encara s'aprecien restes de l'estuc que el folrava i que devia estar pintat. Malgrat les reformes sofertes per l'edifici al llarg dels anys, es conserven a cada mur lateral 3 petits nínxols de quart d'esfera (*loculi*). Actualment, queden les restes de 3 dels 4 murs de tancament, el de capçalera o façana N, que és el més ben conservat, ja que gairebé en tenim tot l'alçat original (5,75 m.), i els dos laterals E i O, no tan ben conservats però que, en conjunt, ens donen una idea de l'aspecte que devia tenir l'edifici. La bona conservació del monument és producte, fonamentalment, de les

contínues reutilitzacions que va experimentar i que van evitar el seu abandonament i ensorrament total. L'edifici ha sofert diverses restauracions i, per exemple, fou necessària una reconstrucció completa de la seva façana S, doncs s'havia enfonsat. Malauradament, no existeixen gairebé possibilitats de trobar materials arqueològics que ens ajudin a datar l'edifici.

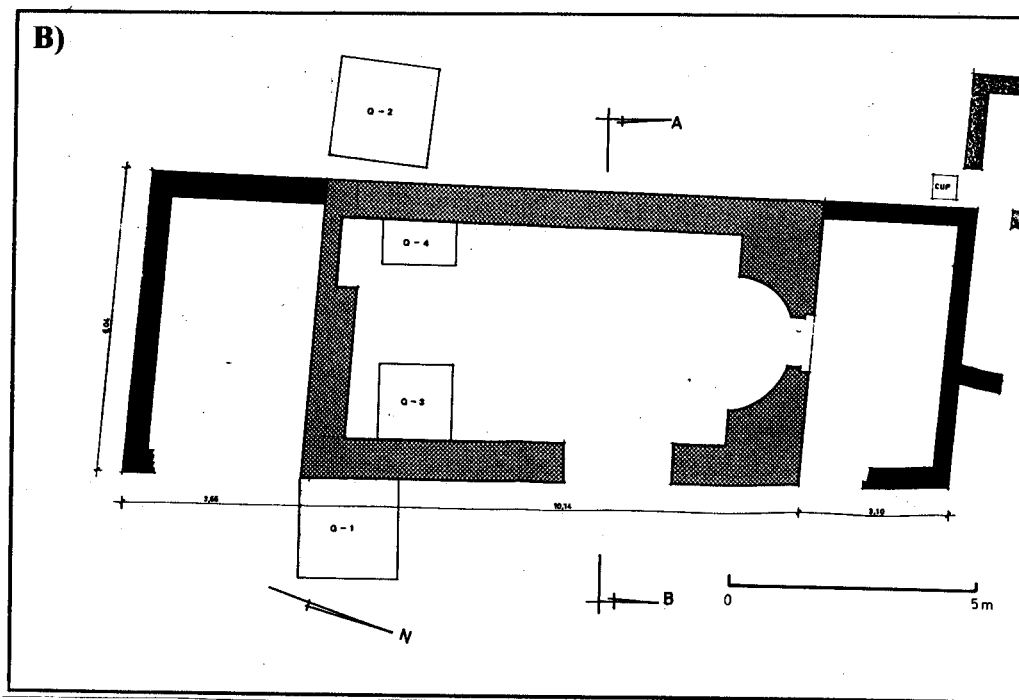
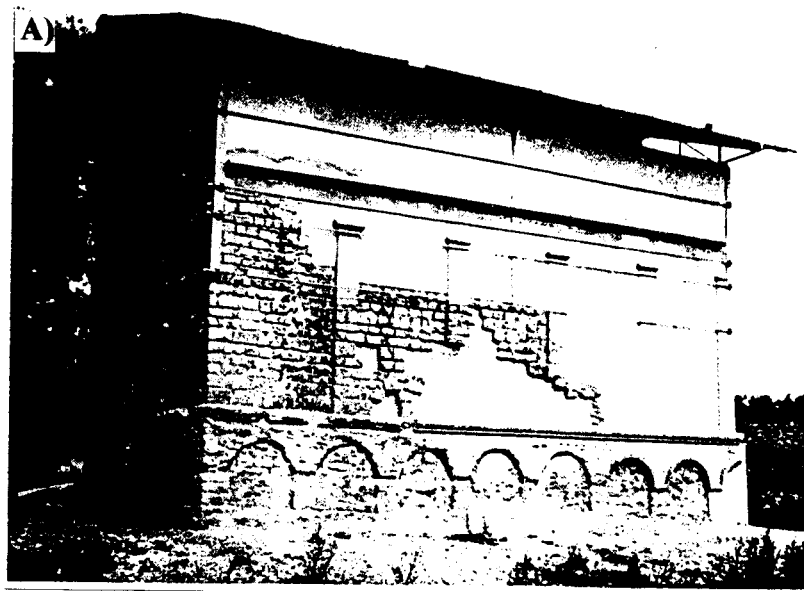

Figura XXIX. A) *Columbarium* alto-imperial de Cal Mas (3.23.8.).
B) Planta del monument i estructures modernes adossades (en negre).

VALORACIÓ (1): Ens trobem davant una edificació de caire funerari, concretament, d'un columbari (és a dir, un lloc col·lectiu d'enterrament d'incineració), que encara conserva als seus murs laterals diversos nínxols (*loculi*) en els quals eren dipositades les urnes cineràries

amb les cendres dels difunts. Es creu que a la zona de l'absis, sota el sòl, es trobava la tomba de l'avantpassat comú de la família propietària del monument. Els estudis topogràfics de detall que s'han fet pels voltants immediats de l'edificació indiquen que no es tracta d'un monument funerari aïllat, sinó integrat, molt probablement, en el marc d'una àrea cementirial pertanyent a un assentament rural romà de tipus "vil·la", que alguns investigadors han identificat amb el proper jaciment de Vil·la del Columbari (3.23.20) a Vila-rodona, al qual es podria vincular també el forn romà de la Finca del Gori (3.23.7.). Tan sols podem atribuir-li una datació aproximada, tenint en compte que la fonamentació talla estrats arqueològics anteriors molt pobres, però que, malgrat tot, aporten alguns materials que situen la construcció del monument més enllà de la primera meitat del s. II d.C.

HISTORIAL (2): El jaciment ha estat objecte de nombroses investigacions, entre les quals destaquen les realitzades per **J. Puig i Cadafalch** a la primera meitat del s. XX. Molt més recentment, el Servei d'Arqueologia ha desenvolupat tot un seguit d'excavacions, en concret, durant els anys 1982, 1983, 1985 i 1990, dirigides per **J.M. Gurt i Esparreguera**. L'any 1996, **A. Bacaria i Martrús** va dur a terme una excavació d'urgència.

BIBLIOGRAFIA (2): PUIG I CADAVALCH, J., *L'Arquitectura romana a Catalunya*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 1934 pp. 64-65 (reedició de J. Puig i Cadafalch, A. de Falguera i J. Goday, *L'arquitectura romànica a Catalunya. Precedents. L'arquitectura preromànica*, vol. I, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 1909; 2^a ed. facsímil, Barcelona 1983); CREMA, L., *L'architettura romana*, Torí 1959, p. 493; MANSUELLI, G.A., "Monumento funerario", *Enciclopedia dell'Arte Antica*, V (1963), pp. 170-202; MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (II)*, Vila-rodona 1981; CORTÉS, R. i BERMÚDEZ, A., "Aportaciones al estudio del columbario de Vila-rodona", *XVII Congreso Nacional de Arqueología (Logroño, 1983)*, Saragossa 1985, pp. 755-758; SANMARTÍ, J., "Els edificis sepulcrales romans dels Països Catalans, Aragó i Múrcia", *Fonaments*, 4 (1984), pp. 95-97; AA.VV., "Patrimoni de Catalunya - 14. El columbari de Vila-rodona", *Espais*, 7 (1987) (Annexos); CANCELA RAMÍREZ DE ARELLANO, M.L., *Construcciones funerarias romanas en Hispania: tipología*, Universidad de Zaragoza, Saragossa 1991 (Tesi Doctoral); AQUILUÉ, X., DUPRÉ, X., MASSÓ, J. i RUIZ DE ARBULO, J., *Guia Arqueològica Tarraconense*, Tarragona 1987 (especialment el capítol "Els monuments funeraris", pp. 153-160); *Idem*, *Tarraco. Guia arqueològica*, El Mèdol, Tarragona 1991, p. 91; *Idem*, *Guies del Museu d'Arqueologia de Catalunya. Tàrraco*, El Mèdol, Tarragona 1999, pp. 107-108; AA.VV., *Anuari d'intervencions arqueològiques a Catalunya. Època romana. Antiguitat Tardana (Campanyes 1982-1989)*, Excavacions Arqueològiques a Catalunya, 1, Barcelona 1993, pp. 19-20; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 134; AA.VV., *Tabula Imperii Romani. Tarraco-Baliares*, CSIC, Madrid 1997, pp. 167-168.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.9.

NOM DEL JACIMENT: Les Pinatelles.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 23' 05'' E / 41° 17' 50'' N.

ALÇADA: 326 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final - Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà - Alt Imperi.

CONSERVACIÓ: Regular.

UBICACIÓ: Es troba sobre un petit turó des del qual es domina el Torrent de Les Pinatelles, dins els terrenys del Mas de La Parrica, molt a prop de l'autopista A-2.

MATERIALS (1): S'han trobat restes de parets, murs i fonaments i, a més, comptem amb una notícia que ens informa de la presència d'unes sitges, avui dia no visibles. D'altra banda, s'ha documentat una important concentració de materials ceràmics, concretament, 1 fragment de *kalathos*, 1 tros d'olla amb impressions digitals de tradició hallstàtica i diversos fragments de campaniana A Tardana i de campaniana B, de ceràmica comuna, de vasos de pasta gris, de Terra Sigil·lata Hispànica, d'àmfores de diverses tipologies i de dòlia, juntament, amb algunes pedres de molins de gra.

VALORACIÓ (1): En opinió de **M. Martínez Larriba**, s'ha de interpretar com un assentament rural romà de tipus "vil·la" de cronologia incerta, però, segons el nostre parer, seria més adient considerar-lo com un assentament rural ibèric final, doncs, els materials trobats suggereixen unes arrels ibèriques, molt probablement, ibèrico-finals, que va tenir continuïtat més enllà del canvi d'Era. Malauradament, no comptem, ara per ara, amb dades suficients per a definir la natura i la cronologia de l'assentament en qüestió.

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, p. 44; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 142.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.10.

NOM DEL JACIMENT: Horta Avall.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 23' 05'' E / 41° 17' 50'' N.

ALÇADA: 230 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba al S del nucli urbà de Vila-rodona, molt a prop del pas de l'autopista A-2.

MATERIALS (1): No s'han documentat estructures arquitectòniques, però sí que s'han evidenciat nombrosos materials ceràmics, sobretot, fragments de campaniana i de ceràmica comuna romana, barrejats amb restes ceràmiques d'època moderna.

VALORACIÓ (1): Segons **L.C. Juan Tovar** i **A. Bermúdez Mendel**, els materials localitzats suggereixen l'existència d'un assentament rural ibèric final, amb una cronologia que podria remuntar-se al s. II a.C. (probablement, a finals o a mitjans d'aquest segle, donada l'absència de ceràmica comuna ibèrica amb o sense decoració pintada i de materials que abastin tot el s. II a.C.), moment en què es produeix a la conca mitjana del riu Gaià una notable proliferació de nous assentaments, provocada per les actuacions de l'administració romana a nivell territorial, i que, segurament, perduraria al llarg del s. I a.C. (veure 3.1.9.). D'altra banda, **M. Martínez Larriba** ha interpretat el jaciment en qüestió com un assentament rural romà de tipus "vil·la" d'origen tardo-republicà. Nosaltres considerem més adient la valoració realitzada per **Juan Tovar** i **Bermúdez**, donat el perill que existeix a l'hora d'utilitzar el terme "vil·la" per a definir la natura d'establiments rurals tardo-republicans fora de la Península Itàlica i tenint en compte els pobres materials detectats, ara per ara, al jaciment que ens ocupa.

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, pp. 20-22; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 136.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.11.

NOM DEL JACIMENT: Mas de Pedrafita.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 24' 40'' E / 41° 18' 56'' N.

ALÇADA: 380 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final - Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà (s. I a.C.) - Alt Imperi (fins al s. II d.C.).

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es situa al costat del Mas de Pedrafita, entre les carreteres TV-2443 i TV-2444, gairebé al límit entre els termes municipals de Vila-rodona i de La Juncosa de Montmell (Baix Penedès).

MATERIALS (1): Només s'ha pogut testimoniar una reduïda quantitat de materials ceràmics en superfície, distribuïts sobre una àrea molt petita, sobretot, fragments de campaniana, de ceràmica comuna, de Terra Sigillata Hispànica i d'àmfora, juntament amb algun petit tros d'estuc.

VALORACIÓ (1): Els materials detectats suggereixen, segons el nostre criteri, l'existència d'un petit assentament rural ibèric final, amb possibles orígens al s. I a.C. i que perduraria, segurament, fins al s. II d.C., tot i que, en opinió de **M. Martínez Larriba**, ens trobaríem novament davant un assentament rural romà de tipus "vil·la" amb orígens tardo-republicans.

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodonà (I)*, Vila-rodonà 1980, pp. 36-38; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 139.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.12.

NOM DEL JACIMENT: Les Planes de la Serra.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodonà, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 20' 35'' E / 41° 18' 07'' N.

ALÇADA: 290 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament ibèric - Assentament rural ibèric final - Necròpolis d'inhumació.

CRONOLOGIA: Ibèric Ple (s. III a.C.) - Ibèric Final/Tardo-republicà.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba al SO del nucli urbà de Vila-rodonà, al costat de l'autopista A-2.

MATERIALS (1): Ara per ara, no s'han evidenciat restes d'estructures arquitectòniques, però sí que ha estat possible detectar una gran concentració de materials ceràmics, especialment, fragments de ceràmica pre-campaniana i campaniana, de ceràmica comuna i d'àmfora. D'altra banda, comptem amb diverses referències de finals del s. XIX que ens informen de la troballa a l'indret d'un conjunt d'enterraments en *tegulae*

VALORACIÓ (1): Es considera com un assentament ibèric d'entitat que, probablement, fou un poblat de segon ordre dins el patró d'assentament de la regió. A partir dels materials detectats, s'ha assignat a l'establiment una cronologia compresa entre els ss. III i I a.C., observant-se una significativa absència de la Terra Sigil·lata, la qual cosa indueix a pensar en un abandonament d'aquest hàbitat indígena vers el canvi d'Era. Constitueix un cas similar al dels establiments evidenciats als jaciments d'El Degotall (3.2.3.) a Alcover i d'Els Garràfols (3.20.1.) a Vallmoll, tot i que, al contrari que aquests dos, que, després de sobreviure a les transformacions produïdes durant el s. II a.C., ja havien desaparegut al s. I a.C., l'assentament de Les Planes de la Serra va perdurar al llarg del s. I a.C. (veure 3.2.3.). D'altra banda, tindríem, novament, l'opinió de **M. Martínez Larriba**, segons el qual estaríem davant un altre assentament rural romà de tipus "vil·la" d'orígens tardo-republicans (una valoració que, ara per ara, ens resulta força arriscada) amb el qual es podrien relacionar les diverses sepultures exhumades a l'indret.

HISTORIAL (2): El potencial arqueològic de l'indret es coneix des de finals del s. XIX, moment en el qual es van localitzar, de manera fortuïta, durant les obres de construcció del ferrocarril, tot un seguit d'inhumacions en *tegulae*.

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, p. 50; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 143.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.13.

NOM DEL JACIMENT: Mas d'en Vives.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 20' 55'' E / 41° 18' 43'' N.

ALÇADA: 320 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà (s. I a.C.).

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba a 50 m. del Mas d'en Vives, seguint el camí que puja vers Les Planes, molt a prop del tram de l'anomenat "Aqüeducte del Gaià" documentat al municipi del Vila-rodona (3.23.5.).

MATERIALS (1): No s'han evidenciat vestigis d'estructures arquitectòniques i només s'ha pogut detectar la presència, sobre una extensa àrea, d'algunes restes ceràmiques molt disperses, fonamentalment, fragments de campaniana i, en menor mesura, de Terra Sigillata Hispànica.

VALORACIÓ (1): Es considera com un assentament rural ibèric final de cronologia, ara per ara, difícil de precisar. Possiblement, pertanyi al grup d'establiments ibèrics finals apareguts durant el s. I a.C., moment en què es produeix un fort fenomen d'implantació de nous hàbitats, potser, més acusat que l'esdevingut durant el s. II a.C. (veure 3.1.2.).

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, p. 48; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 138.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.14.

NOM DEL JACIMENT: L'Alzinet.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodonà, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 23' 33'' E / 41° 19' 15'' N.

ALÇADA: 390 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà.

CONSERVACIÓ: Regular.

UBICACIÓ: Es troba sobre un turó, des del qual es domina un àmpli i fèrtil territori, a l'O del Torrent de Les Pinatelles i al N de la carretera TV-2443, que comunica les localitats de Vila-rodonà i de Canferré de La Cogullada (Baix Penedès).

MATERIALS (1): Tal i com succeeix a la major part dels assentaments documentats a la zona, no s'observen vestigis d'estructures arquitectòniques, però sí que s'han pogut detectar, tant al turó com als camps dels voltants, nombrosos materials ceràmics, sobretot, fragments de *kalathos* amb decoració pintada, de campaniana (en concret, 1 tros dels tipus A i nombrosos del B), de ceràmica comuna, d'àmfora i d'atuell d'emmagatzematge de grans proporcions. És significativa l'absència entre les restes ceràmiques evidenciades de fragments de Terra Sigil·lata i de *tegula-imbrex*.

VALORACIÓ (1): Es podria considerar com un assentament rural ibèric final, amb orígens al s. II a.C. i que, probablement, fou abandonat abans del canvi d'Era (això podria explicar l'absència de ceràmiques sigil·lades i de les habituals *tegulae*). D'altra banda, **M. Martínez Larriba** identifica el jaciment amb un assentament rural romà de tipus "vil·la", és a dir, que novament aplica el terme "vil·la" a un establiment rural tardo-republicà, amb els riscos que això implica i, a més, sense comptar, segons el nostre parer, amb una base empírica suficientment sòlida.

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodonà (I)*, Vila-rodonà 1980, pp. 32-34; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 129.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.15.

NOM DEL JACIMENT: Carretera de Vila-rodonà a Canferré, Km. 2.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodonà, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 22' 48'' E / 41° 18' 55'' N.

ALÇADA: 360 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final - Assentament rural romà - Necròpolis d'inhumació.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà (s. I a.C.) - Alt Imperi.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba a la cruïlla del Camí del Puig de La Bola amb la carretera TV-2443, que uneix Vila-rodon amb Canferré de La Cogullada (Baix Penedès).

MATERIALS (1): Només s'ha constatat la presència d'escàs material ceràmic, principalment, fragments de ceràmica campaniana i, sobretot, d'àmfora i d'atuells d'emmagatzematge. D'altra banda, tenim algunes referències sobre l'existència d'una àrea cementirial amb enterraments en *tegulae*.

VALORACIÓ (1): Probablement, es tracta d'un assentament rural ibèric final amb orígens al s. I a.C., que perduraria (malgrat l'absència de materials tan significatius com la Terra Sigil·lata) fins algun moment de l'època imperial, ara per ara, impossible de precisar (donades les característiques dels enterraments en *tegulae* documentats). En opinió de **M. Martínez Larriba**, es tractaria novament d'un assentament rural de tipus "vil·la", una proposta que, davant les poques evidències disponibles, ens sembla bastant arriscada.

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodon (I)*, Vila-rodon 1980, pp. 38-40; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 133.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.16.

NOM DEL JACIMENT: Aubellons / Albellons.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodon, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 22' 40'' E / 41° 18' 20'' N.

ALÇADA: 314 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament ibèric - Assentament rural ibèric final.

CRONOLOGIA: Ibèric Ple (mitjans del s. III a.C.) - Ibèric Final/Tardo-republicà.

CONSERVACIÓ: Regular.

UBICACIÓ: Es troba sobre un turó, al costat del Camí de Rodonyà i del Torrent dels Albellons.

MATERIALS (1): No s'han localitzat estructures arquitectòniques i només ha estat possible documentar alguns fragments de ceràmica pre-campaniana i campaniana, de ceràmica comuna i d'àmfora, juntament amb diversos trossos de molins de granit. Cal dir que es tenen notícies respecte a l'existència a l'indret de diverses sitges, però, fins al moment, no s'han

pogut corroborar empíricament aquestes informacions.

VALORACIÓ (1): Malgrat l'arriscada proposta de **M. Martínez Larriba** de considerar-lo com un assentament rural romà de tipus "vil·la", es sospita que, més aviat, es tracta d'un petit establiment ibèric amb orígens a l'Ibèric Ple (probablement, a mitjans del s. III a.C.), que tingué continuïtat durant l'època tardo-republicana o ibèrica final, però que no fou més enllà del canvi d'Era.

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, p. 42; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 131.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.17.

NOM DEL JACIMENT: Palomoses I.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 23' 05'' E / 41° 19' 20'' N.

ALÇADA: 370 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba al cim d'un tossal, des del qual es dominen perfectament les terres dels voltants, molt a prop de la carretera TV-2443, que surt de la població de Vila-rodona en direcció NE, envers Canferré de La Cogullada (Baix Penedès).

MATERIALS (1): Només ha estat possible detectar alguns materials en superfície, en quantitats molt petites i abastant una àrea molt reduïda. Fonamentalment, s'han trobat nòduls de sílex i fragments de ceràmica campaniana decorada amb palmetes i de ceràmica comuna.

VALORACIÓ (1): La manca de dades fa impossible, ara per ara, determinar la natura i la cronologia de l'assentament, tot i que es podria intuir l'existència d'un assentament rural ibèric final. Novament, **M. Martínez Larriba** considera el jaciment com un assentament rural romà de tipus "vil·la" de cronologia tardo-republicana, opinió que ens sembla molt arriscada i difícil de mantenir, tenint en compte les pobres informacions disponibles.

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, pp. 30-31; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 141.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.18.

NOM DEL JACIMENT: La Serra.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 21' 37'' E / 41° 17' 26'' N.

ALÇADA: 225 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final - Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà (s. I a.C.) - Alt Imperi.

CONSERVACIÓ: Dolent.

UBICACIÓ: Es troba al marge dret del riu Gaià, 100 m. al S de l'autopista A-2.

MATERIALS (1): Només s'ha pogut evidenciar 1 columneta cilíndrica de pedra polida, de 67 cm. de longitud i 16 cm. de diàmetre, i alguns materials ceràmics en superfície, molt fragmentats i en quantitats molt escasses, sobretot, fragments de ceràmica campaniana, de ceràmica comuna, d'àmfora i d'atuell d'emmagatzematge.

VALORACIÓ (1): En opinió de **M. Martínez Larriba**, es tractaria d'un assentament rural romà de tipus "vil·la", però, ara per ara, sembla més adient considerar-lo com un assentament rural ibèric final amb orígens al s. I a.C. i que perduraria fins a l'època alto-imperial. Probablement, pertanyi a l'ampli grup d'establiments apareguts durant el s. I a.C., moment en què es va produir una forta proliferació de nous hàbitats a la conca mitjana del Gaià, possiblement més intensa que l'esdevinguda al s. II a.C., derivada de la reafirmació de la voluntat colonitzadora de l'administració romana (veure 3.1.2.).

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, p. 22; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 147.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.19.

NOM DEL JACIMENT: Mas del Barberet.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 21' 20'' E / 41° 17' 50'' N.

ALÇADA: 250 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final - Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà (s. I a.C.) - Alt Imperi.

CONSERVACIÓ: Bo.

UBICACIÓ: Es troba al S del nucli urbà de Vila-rodona, al costat de la carretera TP-2031, que comunica la susdita localitat amb Tarragona, passant per Els Pallaresos, Nulles i Bràfim.

MATERIALS (1): S'observa la presència de diverses estructures arquitectòniques, entre les quals destaquen unes potents i ben arrebossades alineacions d'*opus incertum*, paral·leles entre si, i algunes pavimentacions de morter i d'*opus signinum*. D'altra banda, s'han recollit també diversos materials ceràmics en superfície, sobretot, fragments de ceràmica campaniana, de ceràmica comuna, de Terra Sigil·lata Sudgàl·lica i Hispànica, d'àmfores, de *tegula-imbrex* i de làteres.

VALORACIÓ (1): S'ha considerat com un possible assentament rural romà de tipus "vil·la" amb una cronologia compresa entre el s. I a.C. i el II d.C., però, segons el nostre parer, es tractaria, més aviat, d'un assentament rural ibèric final amb les seves arrels al s. I a.C., un moment en què es produeix un nou fenomen d'implantació d'establiments, més acusat, fins i tot, que l'esdevingut durant el s. II a.C., que perduraria fins algun moment de l'Alt Imperi que, ara per ara, no podem concretar (veure 3.1.2.).

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, pp. 18-20; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 140.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.20.

NOM DEL JACIMENT: Vil·la del Columbari / Cal Mas.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 21' 34'' E / 41° 18' 26'' N.

ALÇADA: 260 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final - Assentament rural romà.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà (s. I a.C.) - Alt Imperi.

CONSERVACIÓ: Regular.

UBICACIÓ: Es troba al costat del camí que porta al Columbari de Vila-rodona (3.23.8.), al S del nucli urbà de Vila-rodona.

MATERIALS (1): S'han trobat les restes de diversos murs gruixuts de mamposteria i es té constància de la presència d'unes estructures que es podrien considerar com a pertanyents a

un forn. D'altra banda, s'ha documentat nombros material ceràmic en superfície, destacant la presència de fragments de ceràmica de "closca d'ou" i de Terra Sigil·lata Hispànica.

VALORACIÓ (1): S'ha interpretat com un assentament rural romà (en opinió d'alguns especialistes, de tipus "vil·la", possibilitat factible, però que, ara per ara, cal considerar amb molta precaució), amb el qual hauríem de vincular el Columbari de Vila-rodona (3.23.8.) i, possiblement, el proper forn de la Finca del Gori (3.23.7.). El material ceràmic detectat situa al s. I d.C. els orígens de l'establiment, però existeixen algunes referències que remuntarien les seves arrels al s. I a.C., suggerint uns possibles precedents tardo-republicans o ibèrics finals i la possibilitat de que, en un principi, formés part del grup d'assentaments rurals ibèrics finals apareguts durant el s. I a.C., moment en què es produeix un nou fenomen d'implantació, més acusat, fins i tot, que l'esdevingut durant el s. II a.C. (veure 3.1.2.).

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, pp. 15-17; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 148.

NÚM. D'ORDRE: 3.23.21.

NOM DEL JACIMENT: Les Planes / Mas d'en Gori.

TERME MUNICIPAL: Vila-rodona, Alt Camp.

COORDENADES: 1° 20' 33'' E / 41° 19' 12'' N.

ALÇADA: 220 m.s.n.m.

TIPUS DE JACIMENT: Assentament rural ibèric final.

CRONOLOGIA: Ibèric Final/Tardo-republicà (s. I a.C.).

CONSERVACIÓ: Regular.

UBICACIÓ: Es troba a la partida de Les Planes, dins els terrenys del Mas d'en Gori, 200 m. al S de la confluència entre els camins del Pla i de Santes Creus.

MATERIALS (1): De moment, no s'han trobat vestigis d'estructures arquitectòniques i, tan sols, s'observa la presència en superfície de restes de terrissa, distribuïdes al llarg d'una extensa àrea, fonamentalment, algun fragment de campaniana A Tardana i diversos de campaniana B, juntament amb una petita concentració d'escòries de ferro.

VALORACIÓ (1): Els materials localitzats permeten pensar en l'existència d'un assentament rural ibèric final o tardo-republicà, amb una cronologia que es remuntaria al s. II a.C. (possiblement, a finals o a la segona meitat de la susdita centúria), un moment en el qual es produeix un considerable augment dels assentaments a la conca mitjana del riu Gaià, símptoma inequívoc d'un canvi en l'actitud de l'administració romana respecte als afers

territorials (veure 3.1.9.). Probablement, l'establiment, que hauria perdurat al llarg de tot el s. I a.C., va deixar de funcionar vers el canvi d'Era, la qual cosa podria evidenciar l'absència de fragments de Terra Sigil·lata. En opinió de **M. Martínez Larriba**, ens trobaríem, novament, davant un assentament rural romà de tipus "vil·la" de cronologia tardo-republicana, una conclusió que, ara per ara, considerem molt arriscada de formular, tenint en compte la manca de dades disponibles i el rigor i la precisió que requereix l'aplicació del terme "vil·la" a un determinat jaciment.

BIBLIOGRAFIA (2): MARTÍNEZ LARRIBA, M., *El món ibero-romà a Vila-rodona (I)*, Vila-rodona 1980, p. 46; JUAN TOVAR, L.C., BERMÚDEZ, A., MASSÓ, J. i RAMON, E., "Medio natural y medio económico en la industria alfarera: el taller iberorromano de Fontscaldes (Valls, Alt Camp, Tarragona)", *Butlletí Arqueològic*, èp. V, 8-9 (1986-87), pp. 59-85; ADSERIAS, M., MASSÓ, J. i PALLEJÀ, Ll., *Carta Arqueològica. Alt Camp*, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1993, p. 146.

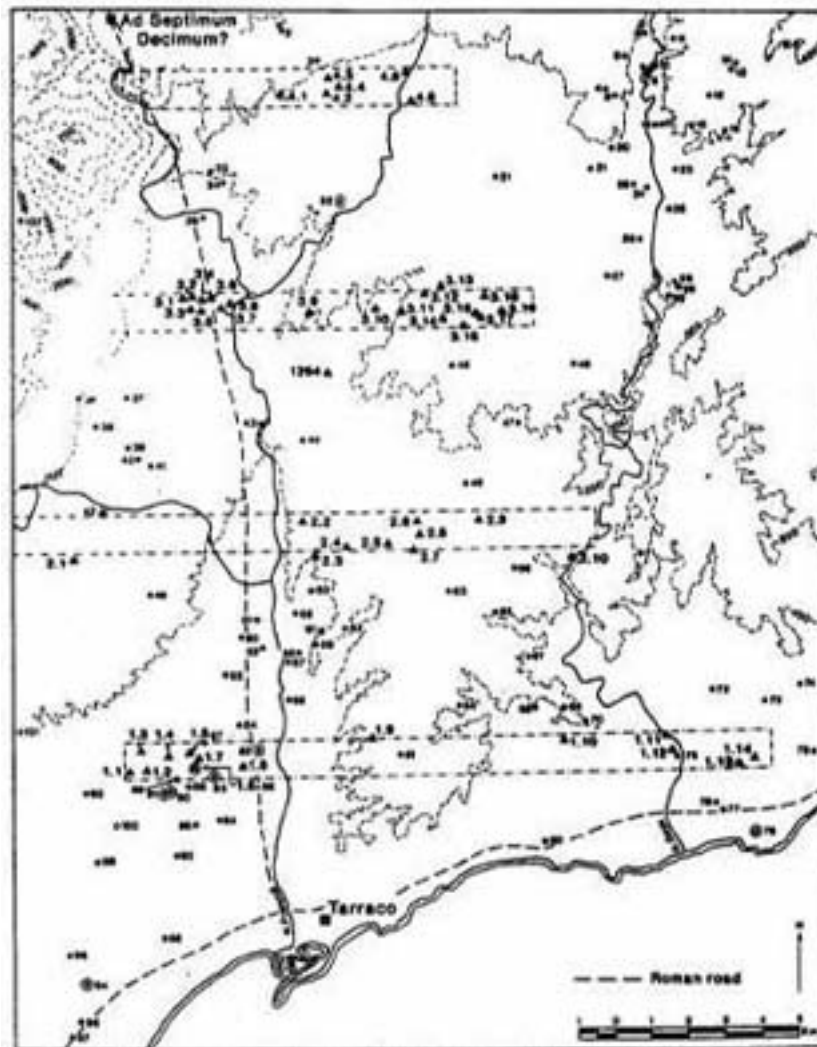

Figura XXX. Mapa dels llocs arqueològics evidenciats durant les prospeccions de **S.J. Keay** (triangles), amb indicació de les àrees treballades (*transects*), i d'aquells coneguts amb anterioritat a aquests treballs arqueològics (punts).

Taula III.- Materials ceràmics documentats als jaciments ibero-romans de l'Alt Camp⁴.

	Àtica o Proto -campaniana	Vernís negre indeterminat	Pre-campaniana	Taller de Roses	Campaniana A	Campaniana B	Campaniana indeterminada	Comuna romana	Àmfora púnica	Àmfora ibèrica	Comuna ibèrica	Ceràmica ibèrica indeterminada	Àmfora itàlica	Àmfora tarraconense	Closca d'ou	T.S. Sud-gal·lica	T.S. Hispànica	T.S. indeterminada	Paleocrisiana grisa i ataronjada	Àmfora indeterminada	Comuna indeterminada	Ceràmica romana indeterminada	Dòlia	Tègula -imbrex	Altres materials ceràmics	Altres tipus de materials
3.1.1.	*		*			*		*									*			*	*					
3.1.2.								*												*						
3.1.3.							*													*	*					
3.1.4.*																										
3.1.5.								*																		
3.1.6.*																										
3.1.7.*																										
3.1.8.											*									*	*					
3.1.9.						*				*	*				*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
3.2.1.													*							*	*	*	*	*	*	*
3.2.2.																				*	*	*	*	*	*	*
3.2.3.					*				*	*	*									*	*	*	*	*	*	*
3.2.4.							*									*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
3.2.5.							*													*	*	*	*	*	*	*
3.2.6.*												*														
3.2.7.*											*	*										*	*	*	*	*
3.2.8.*											*	*										*	*	*	*	*
3.2.9.*											*	*										*	*	*	*	*
3.2.10.*											*	*						*	*	*	*	*	*	*	*	*
3.2.11.*											*	*									*	*	*	*	*	*
3.3.1.*						*																				
3.4.1.								*												*	*	*	*	*	*	*
3.4.2.							*												*	*	*	*	*	*	*	*
3.5.1.									*	*	*															
3.7.1.*										*	*	*									*	*	*	*	*	*
3.7.2.*										*	*	*									*	*	*	*	*	*
3.8.1.*										*	*	*									*	*	*	*	*	*
3.10.1.								*	*	*	*	*					*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
3.10.2.							*									*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
3.10.3.																					*	*	*	*	*	*
3.10.4.*																					*	*	*	*	*	*
3.11.1.					*				*	*	*	*														
3.11.2.									*	*	*	*						*	*	*	*	*	*	*	*	*
3.12.1.*									*	*	*	*							*	*	*	*	*	*	*	*
3.12.2.*									*	*	*	*							*	*	*	*	*	*	*	*
3.12.3.*									*	*	*	*							*	*	*	*	*	*	*	*
3.12.4.*									*	*	*	*							*	*	*	*	*	*	*	*
3.12.5.*									*	*	*	*							*	*	*	*	*	*	*	*

⁴ Aquells jaciments que es presenten acompanyats d'un asterisc (*) constitueixen llocs arqueològics actualment destruïts (i, per tant, dels quals no es conserven gairebé materials) o bé que per la seva natura (al tractar-se principalment de Monuments sepulcrales o commemoratius, Trams de vies, Ponts, Aqüeductes, Ports o Pedreres) no hagin testimoniat materials ceràmics. També porten aquest distintiu aquells jaciments que encara no han estat enregistrats a la Carta Arqueològica i que, en la major part dels casos, van ser localitzats a partir de les prospeccions de **S.J. Key** i el seu equip.

	Àtica o Proto -campaniana	Vernís negre indeterminat	Pre-campaniana	Taller de Roses	Campaniana A	Campaniana B	Campaniana indeterminada	Comuna romana	Àmfora púnica	Àmfora ibèrica	Comuna ibèrica	Ceràmica ibèrica indeterminada	Àmfora itàlica	Àmfora tarraconense	Closca d'ou	T.S. Sud-gal·lica	T.S. Hispànica	T.S. indeterminada	Paleocristiana grisa i ataronjada	Àmfora indeterminada	Comuna indeterminada	Ceràmica romana indeterminada	Dòlia	Tègula-imbrex	Altres materials ceràmics	Altres tipus de materials	
3.12.6.*												*										*					
3.12.7.*												*											*				
3.15.1.*																											
3.15.2.*																							*				
3.15.3.*												*											*				
3.16.1.								*			*	*								*			*		*	*	*
3.20.1.							*				*												*		*	*	*
3.20.2.												*										*				*	*
3.20.3.*												*										*		*		*	*
3.20.4.*											*	*										*		*		*	*
3.21.1.								*														*		*		*	*
3.21.2.												*										*		*		*	*
3.21.3.										*												*		*		*	*
3.21.4.	*	*	*	*	*				*		*									*		*		*		*	*
3.21.5.*																										*	*
3.21.6.																						*		*		*	*
3.21.7.*												*	*	*								*		*		*	*
3.21.8.*												*										*		*		*	*
3.21.9.*												*										*		*		*	*
3.21.10.*										*		*	*	*								*		*	*	*	*
3.21.11.*												*	*	*								*		*	*	*	*
3.21.12.*												*	*	*								*		*	*	*	*
3.22.1.*																											
3.22.2.								*														*		*	*	*	*
3.23.1.								*												*		*		*	*	*	*
3.23.2.						*				*				*						*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.3.*												*								*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.4.												*								*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.5.*																				*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.6.							*													*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.7.						*														*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.8.*																				*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.9.					*	*				*							*			*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.10.						*	*	*												*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.11.						*	*	*						*						*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.12.			*			*	*	*												*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.13.						*	*	*									*			*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.14.					*	*				*										*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.15.						*	*	*												*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.16.			*			*	*	*												*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.17.						*	*	*												*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.18.						*	*	*												*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.19.						*	*	*							*	*	*			*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.20.						*	*	*							*	*	*			*	*	*	*	*	*	*	*
3.23.21.					*	*														*	*	*	*	*	*	*	*

Gràfica XI. Recompte total dels materials ceràmics evidenciats als jaciments de l'Alt Camp.

